Zeitschrift: Judaica : Beiträge zum Verstehen des Judentums

Herausgeber: Zürcher Institut für interreligiösen Dialog

Band: 71 (2015)

Artikel: Der Schutzbrief des Propheten Muhammad für die Juden Jemens

Autor: Krupp, Michael / Schreiner, Stefan

DOI: https://doi.org/10.5169/seals-961696

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Mehr erfahren

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. En savoir plus

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. Find out more

Download PDF: 01.12.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, https://www.e-periodica.ch

Der Schutzbrief des Propheten Muhammad für die Juden Jemens

Von Michael Krupp und Stefan Schreiner*

Abstract

Zum kulturellen und literarischen Erbe der Juden Jemens gehört ein sogenannter "Schutzbrief" (dimmat an-nabī), den ihnen der Prophet Muhammad selber in judäo-arabischer Sprache ausgestellt haben soll. Auch wenn bis heute nicht geklärt ist, wann und in welchem Zusammenhang dieser "Schutzbrief" entstanden und was sein historischer Kern ist, ist er bis ins 20. Jahrhundert hinein überliefert worden, und dies in einer Reihe von zum Teil deutlich voneinander abweichenden Versionen, von denen bis heute allerdings erst wenige ediert worden sind. Zwei solcher bislang unveröffentlichter Versionen dieses "Schutzbriefs" – es handelt sich um die judäo-arabischen Handschriften Ms. heb. Nr. 5026 und Ms. heb. Nr. 0392 der Sammlung Krupp (Jerusalem) – werden im folgenden Beitrag in Text und kommentierter Übersetzung vorgestellt.

Part of the cultural and literary legacy of the Yemenite Jews is a so-called "Writ of Protection" (dimmat an-nabi), which is viewed as a document that the Prophet Muhammad himself had issued in favour of the Jews of Yemen. Until today, however, neither date nor context of its origin are clear nor its historical core. Nevertheless, down to the 20th century this "Writ of Protection" has been transmitted in a number of manuscripts, in versions differing from each other, of which thus far few manuscripts only have been edited. Two of these thus far unedited versions of the "Writ of Protection" – i.e. the Judaeo-Arabic manuscripts Ms. heb. no. 5026 and Ms. heb. no. 0392 of the Krupp Collection (Jerusalem) – are presented in the following article together with introduction, translation, and commentary.

Einleitung

Von einem "Schutzbrief des Propheten" (dimmat an-nabi) Muhammad für die Juden oder jüdischen Stämme auf der arabischen Halbinsel, insbesondere im Jemen, ist auch in islamischen Quellen mehrfach die Rede.¹

^{*} Dr. Michael Krupp, Ein Karem A 28, Jerusalem IL-95744, Israel / Prof. Dr. Stefan Schreiner, Universität Tübingen, Liebermeisterstr. 12, D-72076 Tübingen. – Ein besonderer Dank gebührt dem jemenitischen Freund Yair Hod, der wertvolle Hilfe bei der Übersetzung der Handschrift Ms. heb. 5026 geleistet hat.

AVIVA KLEIN-FRANKE, Zum Rechtsstatus der Juden im Jemen, in: Die Welt des Islam NS 37 (1997), S. 178-222, dort bes. S. 180-183; REUBEN AHRONI, Yemenite Jewry – Origins, Culture, and Literature, Bloomington, Ind. 1986, S. 49-56, 121-135.
 Zum historischen Kontext der frühen muslimisch-jüdischen Beziehungen

Auch unter den Texten aus der Kairoer Geniza findet sich ein arabisches Fragment, das einen solchen Schutzbrief des Propheten für die "Banū Ḥanīnā und die Leute von Ḥaibar und Maqnā" enthält. Herausgegeben und ins Englische übersetzt hat dieses Fragment am Beginn des letzten Jahrhunderts bereits Hartwig Hirschfeld (1854–1934).² Der von ihm veröffentlichte Text umfasst drei Teile: (a) einen historischen Teil, der davon berichtet, dass jüdische Stämme selbst am Sabbat dem Propheten Muhammad im Kampf Hilfe geleistet haben; (b) einen "Schutzbrief", den der Prophet durch seinen Cousin und Schwiegersohn Abū l-Ḥasan ʿAlī b. Abī Ṭālib (Mekka um 600–661 Kufa) den jüdischen Stämmen zum Dank für die von ihnen geleistete Hilfe ausstellen liess, und (c) eine Genealogie des Propheten. Nach Hartwig Hirschfeld ist dieses Geniza-Fragment ins 10. Jahrhundert u. Z. zu datieren.

Denselben dreiteiligen Aufriss haben auch einige weitere durchweg aus dem Jemen stammende Texte, die diesen "Schutzbrief des Propheten" enthalten und zumeist die Überschrift כתאב דמת אלנבי (kitāb dimmat an-nabī), דמת אלנבי (dimmat an-nabī) oder כתאב אלדמה (kitāb ad-dimmah) tragen.

Zwei voneinander abweichende Versionen dieser Texte sind bereits in den dreissiger Jahren des vorigen Jahrhunderts veröffentlich worden, zum einen von Shlomo Dov Goitein (1900–1985)³ und zum anderen von Josef

und Muhammads Verhältnis zu den Juden sowie zur *dimmah*-Politik des Propheten siehe u. a. GORDON D. NEWBY, The Jews of Arabia at the Birth of Islam, in: ABDELWAHAB MEDDEB & BENJAMIN STORA (Hg.), *A History of Jewish-Muslim Relations: From the Origins to the Present Day*, Princeton, N.J. 2014, S. 39-57, und MARC R. COHEN, Islamic Policy towards Jews from the Prophet Muhammad to the Pact of 'Umar, in: *ebenda*, S. 58-73. – Vgl. ferner das Beispiels eines solchen "Schutzbriefes" in: ALFRED GUILLAUME, *The Life of Muhammad – A Translation of Ishaq's Sirat Rasul Allah, with Introduction and Notes*, Oxford 1955, S. 231-234, und dazu MOSHE GIL, *Jews in Islamic Countries in the Middle Ages* (Études sur le Judaïsme Médiéval, Bd. 28), Leiden / Boston 2004, S. 19-38.

² HARTWIG HIRSCHFELD, The Arabic Portion of the Cairo Genizah at Cambridge, in: Jewish Quarterly Review 15 (1903), S. 167-181. Hebräische Übersetzung in: ISRAEL BEN-ZE'EV (WOLFENSOHN), היהודים בערב, Tel Aviv 5691 (= 1931) [Jerusalem ²1957], S. 187-189.

³ SHLOMO DOV GOITEIN, כתאב דמת אלנבי – ספר חסות ליהודים מיוחס למחמר, in: כתאב דמת אלנבי – ספר חסות ליהודים מיוחס למחמר, in: ספר 9 (1932/3), S. 507-521 = Separatdruck: Jerusalem 1933; Nachdruck in: SHLOMO DOV GOITEIN, מבחר מחקרים, חיי רוח. מבחר מחקרים, Jerusalem 5743 / 1983, S. 288-299, judäo-arabischer Text und hebräische Übersetzung des "Schutzbriefs" dort S. 289-293 (auf diese Ausgabe wird hier Bezug genommen). Shlomo Dov Goiteins Veröffentlichung zugrunde liegt die Handschrift Ms. heb. 8" 420 der Nationalbibliothek Jerusalem; eine englische

Joel Rivlin (1889–1971).⁴ Einen weiteren Text veröffentlichte Nissim Benjamin Gamli'eli (1926–2003).⁵ Wenngleich deren Texte stark voneinander abweichen, so entsprechen sie doch in ihrem Aufriss dem oben genannten Geniza-Fragment. Ein nicht unwesentlicher Unterschied zum Geniza-Fragment besteht allerdings im Adressaten des Schutzbriefes; denn statt der dort angesprochenen "Banū Ḥanīnā, der Leute von Ḥaibar und Maqnā" sind hier die "Banū Isrā'īl" (die "Kinder Israel") als Adressaten genannt.

Das Institute of Microfilmed Hebrew Manuscripts (Makhon le-taşlume kitve yad 'ivriyim) der Hebräischen Universität in Jerusalem hat insgesamt 13 Handschriften dieses "Schutzbriefs des Propheten" gelistet: davon acht Handschriften, die sich in der Jerusalemer Nationalbibliothek befinden, darunter die Handschrift, die Shlomo Dov Goitein veröffentlicht hat; ferner zwei im Besitz des Jerusalemer Ben-Zvi-Instituts (Makhon Ben Zvi) befindliche Handschriften und jeweils eine Handschrift, die Teil der Sammlungen Meir Benayahu (Jerusalem), der Bar-Ilan-Universität (Ramat Gan) und Michael Krupp (Jerusalem) – hier die Handschrift Ms. heb. Nr. 0392 – sind. Das Ben-Zvi-Institut besitzt darüber hinaus eine weitere Handschrift, die im Verzeichnis des Institute of Microfilmed Hebrew Manuscripts der Hebräischen Universität allerdings nicht vermerkt ist. Gleiches gilt auch für drei weitere dimmat an-nabī-Handschriften der Sammlung Krupp; auch sie fehlen im gennannten Verzeichnis. Es handelt sich um die Handschriften Mss. heb. Nr. 4725, 5026 und 5037.6

Die meisten all dieser <u>dimmat an-nabī</u>-Handschriften (neun von ihnen) stammen aus dem 19. Jahrhundert, drei aus dem 18. Jahrhundert und eine aus dem 20. Jahrhundert. Bemerkenswert daran ist, dass sich alle diese Handschriften in Israel befinden, keine im Ausland, auch nicht in den USA,

Übersetzung des von Shlomo Dov Goitein edierten Textes findet sich in: NOR-MAN A. STILLMAN, *The Jews of Arab Lands. A History and a Source Book*, Philadelphia 5739 / 1979, S. 255-258.

⁴ JOSEF JOEL RIVLIN, אוואת מוחמד לעלי בן אבי טאלב, in: שנחה לדוד – קובץ מאמרים מנחה לדוד , in: מנחה לדוד – קובץ מאמרים קובץ, jerusalem 5695 [1935], S. 51-53 (Veröffentlichung nach einer Handschrift in Privatbesitz).

⁵ וצאית אלדמה in: NISSIM BENJAMIN GAMLI'ELI, חדרי תימן: סיפורים ואגדות, Tel Aviv 1978, S. 135-141.

⁶ Anders als die im Verzeichnis des Institute of Microfilmed Hebrew Manuscripts gelistete Handschrift *Ms. heb.* Nr. 0392 der Sammlung *Krupp* sind die Handschriften *Mss. heb.* Nr. 4725, 5026 und 5037 bisher weder im genannten Verzeichnis enthalten noch mikrofilmiert worden, da sie erst später erworben worden sind.

wo doch sonst sehr viele jemenitische Handschriften in den dortigen grossen Bibliotheken zu finden sind.

Im Folgenden nun soll eine gegenüber den bereits veröffentlichten dimmat an-nabī-Handschriften dritte Version der dimmat an-nabī vorgestellt werden. Es handelt sich dabei um einen Text, der in der Handschrift Ms. heb. Nr. 5026 der Sammlung Krupp enthalten ist und – nach allem, was dazu festzustellen ist – zugleich die älteste der dimmat an-nabī-Handschriften der Sammlung Krupp ist. Zum Vergleich herangezogen wird dabei die seit längerem schon bekannte Handschrift Ms. heb. Nr. 0392 der Sammlung Krupp.

Die Handschrift *Ms. heb.* Nr. 5026 stammt aus dem späten 18. oder dem frühen 19. Jahrhundert. Ihr Text ist dem Text der Handschrift *Ms. heb.* Nr. 0392 der Sammlung *Krupp* verwandt, aber etwas kürzer als dieser. Demgegenüber hat die Handschrift *Ms. heb.* Nr. 5037 der Sammlung *Krupp* einen davon stark abweichenden Text, der sich auch nicht mit den anderen bereits veröffentlichten Texten deckt. Von daher soll ihre – in Vorbereitung befindliche – Edition in einem eigenen Beitrag erfolgen.

Die Handschrift Ms. heb. Nr. 4725 der Sammlung Krupp hinwiederum enthält nur den Anfang der dimmat an-nabī, neben der Überschrift ist es eigentlich nur der erste Satz (siehe dazu die Anmerkung 16 zur Übersetzung). Dafür aber findet sich zwischen der Überschrift und diesem ersten Satz eine fast eine ganze Seite umfassende, über die vergleichsweise kurzen Einleitungsformeln der anderen Handschriften weit hinausgehende, theologisch bemerkenswerte Einleitung, die die anderen Versionen wiederum nicht haben. Zudem geht dem eigentlichen "Schutzbrief" in Ms. heb. Nr. 4725 – ebenso wie dies in der von Josef Joel Rivlin veröffentlichten Handschrift der Fall ist – ein drei Seiten umfassender וציית מוחמד ע"ס לעלי בן אבי טאלב "Testament Muḥammads, Friede über ihn, für 'Alī ibn Abī Ṭālib" genannter Text vorauf. Dass auch in der Handschrift Ms. heb. Nr. 4725 das "Testament Muḥammads für 'Alī ibn Abī Ṭālib" auf Arabisch in hebräischen Buchstaben geschrieben ist, ist umso erstaunlicher, als der Text ja nichts enthält, was besonderen Bezug auf Juden hätte oder auf jüdische Angelegenheiten und Rechte abzielte.

Bemerkenswert ist schliesslich, dass in allen handschriftlichen Versionen gegen Ende ausdrücklich darauf hingewiesen wird, dass der voraufgehende Text des "Schutzbriefs" nicht nur authentisch, sondern in Gegenwart von einigen namentlich genannten Zeugen כלמה בכלמה נחרף בחרף (kalima bi-kalima wa-ḥarf bi-ḥarf) "Wort für Wort und Buchstabe für Buchstabe" vom Propheten selbst 'Alī ibn Abī Ṭālib diktiert, nichts weggelassen und nichts hinzugefügt worden ist. Dass 'Alī ibn Abī Ṭālib den Text

eigenhändig geschrieben hat, hat am Ende Muhammad mit seinem Siegel bestätigt.

Wie jedoch schon ein flüchtiger Blick auf die verschiedenen erhaltenen Versionen deutlich macht, kann dies angesichts der Verschiedenheit ihrer Texte kaum so gewesen sein. Vielmehr stellt sich die Frage, was in diesem Dokument überhaupt als "echt" bzw. als historischer Kern anzusehen ist. Zudem würde man erwarten, dass in einem Dokument wie dem Schutzbrief des Propheten für die Juden oder einige jüdische Stämme auch von den Verpflichtungen die Rede sein sollte, die im Gegenzug seitens der Juden dem Propheten und seinen Nachfolgern sowie dem islamischen Gemeinwesen gegenüber zu erfüllen sind. In dem hier veröffentlichten Dokument Ms. heb. 5026 ist davon jedoch keine Spur zu finden, obwohl sie, in unterschiedlicher Form zwar, in manchen anderen Versionen erhalten sind, so ansatzweise auch in Ms. heb. 0392.

Wenn auch als "Quelle" und "Urform" dieses Schutzbriefes wohl mündliche oder schriftliche Zusicherungen an jüdische Stämme anzunehmen sind, die – gleichviel, ob mündlich oder schriftlich gegeben – in jedem Falle rechtsverbindlich waren, gilt dies im Blick auf die späteren Fassungen und die durch die Jahrhunderte bis ins 20. Jahrhundert entstandenen Abschriften indessen nicht. Zudem werden die mit hebräischen Buchstaben geschriebenen Texte auch kaum einen Araber (oder Muslim) überzeugt haben, den Juden im Namen des Propheten einen besseren Schutz zu gewähren, es sei denn, die Texte wurden verlesen, also weiterhin "mündlich promulgiert", was indessen nicht allzu wahrscheinlich ist.

Gleichwohl schreibt Reuben Ahroni, dass Nissim B. Gamlie'li berichtet habe: dass "whenever a prominent Muslim visited his father's house in Yemen, his father would not let him leave before he read to him the 'Writ of Protection' ... from the beginning to the end. This he did with great enthusiasm, as if rebuking all concerned and admonishing them to treat the Jews in accordance with what is stated in the document". Dennoch geht Aviva Klein-Franke in ihrem oben erwähnten Aufsatz davon aus, dass die Juden Jemens wohl spätestens seit der gelut oder geruš Mauza (מירוש מווע סופר עודום מווע מווע מווע oder עודום מווע ihrer Vertreibung aus den Städten Nordjemens und ihrer Verbannung nach Mauza in der Tihāma (1679/1680), den

⁷ Ahroni, Yemenite Jewry (Anm. 1), S. 52.

⁸ Siehe oben Anm. 1.

⁹ Siehe dazu u. a. YEHUDAH RATZHABY (1916 – 2009), יהודי תימן וקידוש השם, in: מחניים, in: 41 (5620 [= 1960]) = URL: www.daat.ac.il/daat/kitveyet/mahanaim/razhabi-3.htm; AHRONI, Yemenite Jewry (Anm. 1), S. 121-135; MOSHE ZADOC,

"Schutzbrief des Propheten" nur noch als "ein Überbleibsel ihres literarischen Erbes" angesehen und als solches überliefert haben.¹⁰

Einige Anmerkungen zur Orthographie der Texte

Ohne an dieser Stelle auf die philologischen, grammatikalischen und / oder lexikographischen Aspekte der judäo-arabischen Texte näher einzugehen,¹¹ sind doch zumindest einige Hinweise auf die Besonderheiten ihrer Orthographie angebracht (freilich ohne damit irgendeinen Anspruch auf Vollständigkeit zu erheben).

Die Orthographie der judäo-arabischen Texte folgt weitestgehend der Phonetik des gesprochenen Wortes: Es wird so geschrieben, wie gesprochen wird. Nur an ganz wenigen Stellen werden einzelne Worte im Konsonantentext auch mal mit Vokalzeichen versehen.

Dass die Orthographie der Phonetik folgt, belegen zuerst all jene Stellen, an denen das lām (ל) des Artikels (אל-) fehlt. Da das lām (ל) des Artikels vor den "Sonnenbuchstaben", das heisst den s- (ית ת, דֹ/די, תֹ/ת) und d-/t-Lauten (ת, ס, צ, ש, דֹ/די, תֹ/ת), ebenso aber auch vor n (ג) und r (ת) an den nachfolgenden Konsonanten assimiliert, also nicht gesprochen wird, wird es sehr oft, aber keineswegs durchgängig, auch nicht geschrieben. So heisst es zum Beispiel gleich zu Beginn des Textes der Handschrift Ms. heb. Nr. 5026 in der ersten Zeile: אנבי (ad-dimma) anstelle von אלבה (ad-dimma) אלבה (ad-nabī), was in Zeile 8 steht, etc. Gegenbeispiele, das heisst, korrekte Schreibweise mit dem lām (ל) des Artikels, liefern allerdings bereits die folgenden Zeilen. So lautet es Zeile 3 der Handschrift Ms. heb. Nr. 5026:

Gegenüber der Handschrift Ms. heb. Nr. 5026 ist die Handschrift Ms. heb. Nr. 0392 diesbezüglich wesentlich zurückhaltender, insofern als hier in der Regel auch das assimilierte lām (7) des Artikels geschrieben wird.

Beide Handschriften verwenden sowohl für den Artikel -אל (al-) als auch für die Buchstabenfolge -alif-lām- (-אל-) innerhalb eines Wortes zumeist, aber wiederum keineswegs durchgängig, die übliche Ligatur \(\mathbf{\chi} \).

יהודי חילדותיהם וארחות החיים, Tel Aviv 1967, S. 54-73; Yosef Tobi, Art. Mawza', Expulsion of, in: Encyclopedia of Jews in the Islamic World, Bd. III, Leiden / Boston 2010, S. 370a-371b; Yosef Tobi, Jews of Yemen, in: Meddeb & Stora (Hg.), History of Jewish-Muslim Relations (Anm. 1), S. 248-257, dort S. 252-254.

¹⁰ Siehe dazu u. a. GOITEIN, כתאב דמת אלנבי (Anm. 3), S. 293ff.

¹¹ KLEIN-FRANKE, Rechtsstatus der Juden (Anm. 1), S. 183.

Der Phonetik geschuldet sind des weiteren in Ms. heb. Nr. 5026 die Schreibweise בני סרא[י]ל (banī srāʾīl) anstelle von בני [א]סרא[י]ל (banī ʾisrāʾīl) בני (banī ʾisrāʾīl) – die Handschrift Ms. heb. Nr. 0392 hat dem gegenüber allenthalben die korrekte Schreibweise –, die Wiedergabe der Präposition עלא (ʾalā) anstelle von עלי oder die Schreibung des Namens מוסא etc.

Ein weiteres Problem sind die diakritischen Zeichen, die manchmal als Punkt über dem betreffenden Konsonanten und manchmal als dem Konsonanten folgender Apostroph erscheinen und der Unterscheidung ihrer unterschiedlichen konsonantischen Lautwerte dienen. Es betrifft dies die Konsonanten 'חֹת', בֹּלְכֹי, צֹּלְכֹי, בֹּלְכֹי, בֹּלְכִי, בֹלְכִי, בֹּלְכִי, בֹלְכִי, בֹּלְכִי, בִּלְבִי, בֹּלְכִי, בִּלְכִי, בֹּלְכִי, בִּלְכִי, בִּלְבִי, בֹּלְכִי, בִּלְלִי, בִּלְיבִי, בֹּלְכִי, בִּלְיבִי, בִּלְיבִי, בִּלְיבִי, בִּלְיבִי, בִּלְיבִי, בִּלְיבִי, בִּלְיבִי, בִּלְיבִי, בִּלְיבִי, בִּלְבִי, בִּלְיבִי, בִּלְיבִי, בִּלְיבִי, בִּלְיבִי, בִּלְבִי, בִּלְבִיי, בִּלְיי

Bemerkenswert ist sodann die gleichfalls der Phonetik folgende häufige Verwendung (Schreibung) der Konsonanten (א, ו oder י) als Vokalbuchstaben ("Pleneschreibung"), so zum Beispiel אלכפאר statt אלכפאר (al-kuffār) oder oft in den Suffixen סכום (neben הום (neben הום (neben הום) etc. Während die "Pleneschreibung" in Ms. heb. Nr. 0392 die Regel ist (durchgängig bei den genannten Suffixen), war der Schreiber der Handschrift Ms. heb. Nr. 5026 demgegenüber wesentlich zurückhaltender.

Besonders auffallend ist ferner die unterschiedliche Schreibung des Wortes "Gott". Während die Handschrift Ms. heb. Nr. 5026 variierend mal אלאה (ilāh, "Gott"), mal אללה (Allāh, "Der Eine Gott") und am Beginn des öfteren zudem noch mit der oben bereits erwähnten Ligatur (ヤ) geschrieben ist, also אלה oder אלה (אללאה) steht in der Handschrift Ms. heb. Nr. 0392, von einer Ausnahme (אללאה) abgesehen, dafür durchgängig אלה.

Dem "Layout" der Texte ("Blocksatz") geschuldet sind schliesslich die Worttrennungen am Zeilenende: So begegnet mehrfach die Trennung des Artikels - אל (oder - ע) von dem am Beginn der folgenden Zeile stehenden dazugehörigen Nomen (zum Beispiel in *Ms. heb.* Nr. 5026 S. 1v Z. 7-8; S. 3r Z. 8-9 etc.). Aber auch Worttrennungen innerhalb eines Wortes kommen

¹² Seite 1r Zeile 11 heisst es sogar בני אסרא בני אסרא (banī srāl) anstelle von בני אסראיל.

vor, wie beispielsweise in אחבא-רהום, bei dem die Worttrennung sogar über die Seitengrenze hinweggeht (Ms. heb. Nr. 5026 S. 1v Z. 13 / S. 2r Z. 1). Mitunter werden Worttrennungen aber auch vermieden und die Zeilen, des "Blocksatzes" wegen, am Ende dann mit einem Gleichheitszeichen (=) unterschiedlicher Länge oder aber durch Vorwegnahme der ersten Buchstaben der folgenden Zeile aufgefüllt (so in Ms. heb. Nr. 5026 zum Beispiel S. 2r Z. 11-12: (ונחצרו > ונחצרו > ונחצרו > ונחצרו > ונחצרו > ונחצרו > ונחצרו > אום. heb. Nr. 0392 werden Worttrennungen zudem noch dadurch kenntlich gemacht, dass getrennte Worte in runde Klammern gesetzt werden.

In der folgenden Abschrift der judäo-arabischen Texte werden die orthographischen Besonderheiten grundsätzlich beibehalten. Ausnahmen bilden allein zum einen das an den folgenden Buchstaben assimilierte lām des Artikels, das in eckigen Klammern [ל] hinzugefügt wird, sowie die Ausschreibung der Ligatur לא אל כי אות zum anderen in Ms. heb. Nr. 5026 die Ergänzung des [מוֹ וֹ בֹּנִי [אֹ]סראיל חֹ בּנִי [אֹ]סראיל חֹcht ergänzt. Auch die variierende Plene- und Defektivschreibung wird nicht vereinheitlicht.

Ms. heb. 5026 Blatt 1r

והאדא א[ל]דמה אלדי דמם א[ל]נבי מחמד עלא בני [א]סראיל: בסם אלאה אלרחמאן אלרחים ובה נסתעין עלא אלקום אלצאלמין

לומא כאן פי י"ג מית סנה ומן =
בעד תמלכת אלכסנדרוס אבן =
אלקרנין כאלפו אלכופאר עלא מדינת
אלנבי מחמד ופאתנוה פתנה עצימה
ועאנה אללה עליהם וקתל כיארהם
ואכרב דיארהם ובעד דאלך אקבלו
אליה עשיר בני [א]סרא[י]ל וקאלו לא באס
עליך יא נבי אללה קד באן לנא
אנך

Ms. heb. 0392 Blatt 1r

אלדמה עלא בני אסראיל
בסם אלה אלרחמאן אלרחים ובה
נסתעין עלא אלקום (אלצׄאלמין) לומן כאן פי ג' מייה ומן
בעד ממלכת אלכסנדרוס אבן אלקרנין
פי א[ל]זמאן אלקדים כאלפו אלכופאר
עלא מדינת אלנבי מחמד ופאתנוה
פתנה עצִׁימה שדידה ועאנה =
אלה עליהום וקתל כיארהום
ואכׄרב דיארהום ובעד דאלך =
אקבלו אליה עשאיר בני אסרא[י]ל =
וקאלו לא באס עליך יא ולי אלה

קד באן לנא אנך נבייא פאצׁלא תאמר ב[א]למערוף ותנהא אלמנכר אחנא [...?] מנך ואליך נחארב להום לא בין יד לנבי מתמדוקטי יא נכי ללה אנא טאיעין נגאהדי בין ידיך גהאדא שדידא פלדטך נועף לנהאר והים לנבי מחמד לקתל בקבב בני סראיל וקאלו הכו ואחפינו קבתכום לדי = אמרכום בה ללה עלא יד מוקא ל עמראן עאק פאקבלו בני = סראיל ואנערפו לקבתהם ונעד אקבלו לאומרא ולאמדא ונ ונתערו עלא לנבי מחמד והזמו לנבי מחמד וקומה ובעד לאלך

אנך נבי פאצלא תאמר בלערף

ותנהא למנכור אהנם מנך וליך

נחארב בין ידיך למכלפין עליך

קאחצרהום אנבי מחמד ופאתנוהם

פחנה שדידה חתא נהב מדינתהם

ואכרבהא ואפתכא נפאהם —

ואטפלהם ופכא צפייה בנת ל

האוי בנת לכטאב ורמא עליה

אבן אבי טלב באב למדינה
מקדאר 2 ומ דראע לוכאא כ

מקדאר 2 ומ דראע לוכאא כ

נצר לכה נעיר לרפול מחמד

נער לכה נעיר לרפול מחמד

ועלי פברצו במשאיכהם ואחבא

ועלי פברצו במשאיכהם ואחבא

יהום

Ms. heb. 5026 Blatt 2r

Ms. heb. 5026 Blatt 1v

רהום אלא בין יד אלנבי מחמד וקאלו יא נבי אללה אנא טאיעין נגאהד בין ידיך גהאדא שדידא פלדאלך גאהדו בני [א]סראיל אלא יום אלגומע נוצף אלנהאר וחרם אלנבי מחמד אלקתל בסבב בני [א]סראיל וקאלו הבו ואחפצו סבתכום אלדי = אמרכום בה אללה עלא יד מוסא ו'ץ עמראן עא"ס¹³ פאקבלו בני = אן סראיל ואנצרפו לסבתהם ובעד אקבלו אלאומרא ואלאעדא ו[א]ני אקבלו אלומרא ואלאעדא ו[א]ני אלנבי מחמד וקומה ובעד דאלך אלנבי מחמד וקומה ובעד האלך

אנך נבי פאצלא תאמר באלערף

ותנהא אלמנכור אחנא מנך וליך¹¹
נחארב בין ידיך אלמכאלפין עליך
פאחצרהום א[ל]נבי מחמד ופאתנוהם
פתנה שדידה חתא נהב מדינתהם
ואכרבהא ואסתבא נסאהם =
ואטפאלהם וסבא צפייה בנת אלחאוי בנת אלכטאב ורמא עליה
אבן אבי טאלב באב אלמדינה אלמקדאר ז' ומ' דראע לומא כ
ארו בני [א]סראיל קד וקע עליהם
נצר אללה ונצר אלרסול מחמד
ועלי פברזו במשאיכהם ואחבא-

^{13 =} עליה אלסלאם.

¹⁴ Wenn nicht auch hier wie in Ms. heb. 0392 ואליך zu lesen ist.

Ms. heb. 0392 Blatt 2r

אוחא [....] ¹⁵ ן׳ אלכטאב ב[...?]ריה אלחלאל וירוא [?] עתאקהא צדאקהא פאגאב לה צ"ן' אלחאוי ז' אלכטאב בדאלך וגאהדו בני אסראיל בין ידיה אלא יום אלו׳ נצף אלנהאר וחרם אלנבי אלקתל ו[א]לקתאל בסבב בני אסראיל וקאל אמצו ואחפצו סבתכום אלדי (אמר-כום) בה אלה עלא ידי מוסא ז׳ עמראן כלים אלה פאקבלו דאלך בני אסראיל ואנצרפו לסבתהום ובעד ראלך סארו אלאומרא ואלאעדא אן (וינ׳ ינתצרו עלא אלנבי והזמו אלנבי וקומה [...?] אקבלו אליה עשאיר בני אסראיל וקאלו לא באס עליך יא נבי אלה אחנא נפדיך (ב[א]לאר-ואח) ואלמאל ואלמאל ואלאטפאל ולא

Ms. heb. 0392 Blatt 1v

בין ידיך אלמכאלפין עליך לומן קאלו ללאמם נבייא פאצלא פאתא אלערב כאשעין כאצעין טאיעין גיר מנאכרין פאחצרהום אלנבי ואפתנהום פתנה שדידה חתא נהב מדינתהום ואכרבהא ואסתבא נסאהום ואטפאלהום וסבא צפייה ן׳ אלחאוי ן׳ אלכטאב ורמא עלי ן׳ אבי טאלב באב אלמדינה מקדאר מ״ז – דראע פלומא ראו אצבאט בני אסראיל חדרו וקע עליהום נצר אלה עליהום ונצר אלרסול מחמד ועלי פברזו במשאיכהום (ואח--בארהום) אלי בין ידי אלנבי מחמ[ד] וקאלו יא נבי אלה אנא טאיעין גיר כארגין נחארב בין ידיך גהאדא שדידא אל¹⁷ פקאל אלנבי מחמד קד אוחא

¹⁵ Nach Ms. heb. 8° 420 wäre hier zu ergänzen: אלה אליא באן אתזווג בצפיה ן׳ אלחאוי.

צפייה בנת = 16.

¹⁷ Hier scheint etwas zu fehlen.

שנכי מחמר כרשך אתפתר וצחך וקט באהדתו מעי יא בני פראיל וחק שלה אני באזיפם פיר אנשא שלה עלא דמתי ועהדי וגהדי וכטי ושהאדתי מא דאמת אומתי עלא שלעיא תם אסתעדו לאצחאב שיה ולכתאבה ולאנעאר ואמשאייך ולוגרא ועבראה ז סלאס ועלי ב אכי טלב וקל אסמעו יא מעאשר בני פראיל ולמסלמין ולמומען אן שלה קד אועא לי אני אבעל ארמה עלא קבאיל לאתבאט וכתוב והם דמתי ועהדי וימיני ודשך אן מא

אקכלו שיה עשיר בני סראיל והאו לא באם עליף יא נכי שלה וקש להום לא באם עליכום יא בני פראיל אמיצו ואחפצו סבתכום שרי אמרכום בה שלה עלא יד מוסה ז עמראן פי טור סין ונחנא בעון שלה ננתצע עליהום גוובו בני פראיל וקאו לא בקה לנא סבת פכאן ענד מגיב ששמק לולת לסבת כרגו בני סראיר וגזו בלאר לכופאר למכלפין והתלו מנהום ארבעת מית אף פארם וכמם מית רגל לומאעלם

Ms. heb. 5026 Blatt 3r

Ms. heb. 5026 Blatt 2v

אלנבי מחמד בדאלך אתסתר וצחך וקאל גאהדתו מעי יא בני [א]סראיל וחק אללה אני גאזיכם כיר אנשא אללה עלא דמתי ועהדי וגהדי וכטי ושהאדתי מא דאמת אומתי עלא אלדניא תם אסתעדו אלאצחאב אליה ואלכתאבה ואלאנצאר ואלמשאייך ולוזרא ועבדאלה ן' סלאם ועלי ן' אבי טאלב וקאל אסמעו יא מעאשר בני [א]סראיל ואלמסלמין ואלמומנין אן אללה קד אוצא לי אני אגעל אלדמה עלא קבאיל אלאצבאט וןא]כתוב להם דמתי ועהדי וימיני ודאלך אן מא חד

אקבלו אליה עשיר בני [א]סראיל וקאלו לא באס עליך יא נבי אללה וקאל להום לא באס עליכום יא בני ואןסראיל אמצו ואחפצו סבתכום אלדי אמרכום בה אללה עלא יד מוסא ן' עמראן פי טור סין ונחנא בעון אללה ננתצע עליהום גוובו בני [א]סראיל וקאלו לא בקא לנא סבת פכאן ענד מגיב אלשמס לילת אלסבת כרגו בני [א]סראיל וגזו בלאד אלכופאר אלמכאלפין וקתלו מנהום ארבעת מית אלף פארס וכמס מית רגאל לומא עלם אלורי

Ms. heb. 0392 Blatt 3r

ן׳ סלאם ועלי ז׳ [אבי טאלב וקאל] -אסמעו יא מעשאיר¹⁸ בני אסראיל ואל מסלמין ואלמומנין אן אלה קד אוצא אליי אני אגעל אלדמה עלא גמיע קבאיל אלאצבאט ואכתוב להום דמתי ועהדי וימיני ודאלך אן לא חד יתעדא עליהום בשתימה ולא בזקיפה ולא בעדאוה ולא בצלם לא להום ולא לנסלהום מז בעדהום מן מא אמרך בה יא עלי ן׳ אבי טאלב פאגובוה אלחצור מן אלמסלמין ואל-מומנין ואלמשאיך וקאלו יא נבי אלה אלאמר אמרך ואלעלם עלמך ואלנבווה נבוותך תום קאל א[ל]נבי יא עלי אבן אבי טאלב אגלס ימאני ואלזם אלקלם ואכתוב להום דמתי אלדי אמאליד פלומא קדם עלי קאל אחכי אכתוב בסם אלה אלרחמאן אלרחים אלסלאם

Ms. heb. 0392 Blatt 2v

[...] להום אלנבי לא באס עליכום = יא בני אסראיל אמצו ואחפצו סבתכום אלדי אמרכום בה אלה עלא יד מוסא ז' עמראן פי טור סין ונחנא בעון אלה ננתצר עליהום פכאן ענד מגיב אלשמס לילת אול וסבת = כרגו בני אסראיל וגזו בלאד אלכו אלכופאר אלמכאלפין וקתלו מנהום ארבעת אלף פארס וכמס מיית = רגאל לומא עלם אלנבי בדאלך אסתר וצחך וקאל גאהדתום יא בני אסראיל וחק אלה לא אגאזיכום כירא בדל דאלך אן שא אלה עלא דמתי ועהדי וגדידי וכטי ושהאדתי מא דאמת אומתי עלא אןלןדניא תם אסתעדו בןאןלאצחאב אליה ואלכתאבה ואלאנצאר ואלמשאיך ולוזרא ואלאחבאר ועבדאלה ן׳ סלאם

חר יתערא להם לא בשתימה ולא בזקיפה ולא בערוה ולא בצולם אעלמו באן שלה הרסלני הרא מן מא אמרך יא עלי ז אבי טאב יא ורחכזה ונור ללעשמין אעלמו בוובה הו ולמקלמין ולמשאיר ולי יא אייה לואקפין בשן בני סרשיל ישרא וקאן יאנבי שלה שעשם עלמך ירבעו חצונהם יספנון פיהא והום ושנבווה נבוותך תס קדם עלי אבן מאמנין באמצן שלה ואמצן ש אבי עשב וקש לעבי מחמד אכתוב': מסלמין אומת מחמר פארא בסם אהה ארחמאן ארחים קריתו כתאבי האדא ודכותי = סלאם עליכום אגמעין ועלאמתי האדה אפעלו בהאדא אמא בער דשך שחמר לשאה שוחי ולכלאם שדי אתשני באין רב לעלמין לדי אצתפאני ואן ב'ם פי למתי קד אוגהתהם ורפעת באני עליכוס יא מעאשר בני = סראיל ולמסלמין ולמומנין אגמעין מנהם כל כטייה וכל בלאף וכל xulan

Ms. heb. 5026 Blatt 4r

Ms. heb. 5026 Blatt 3v

אעלמו באן אללה ארסלני חדאיא ורחמה ונור לאלעאלמין אעלמו
יא אייה אלואקפין באן בני א]סראיל
ירגעו חצונהם יסכנון פיהא והום
מאמנין באמאן אללה ואמאן אלמסלמין אומת מחמד פאדא
קריתו[ם] כתאבי האדא ודמתי =
ועלאמתי האדא אפעלו בהאדא
אלוחי ואלכלאם אלדי אתאני באן
אלוחי ואלכלאם אלדי אתאני באן
מנהם כל כטייה וכל כלאף וכל

חד יתעדא להם לא בשתימה ולא
בזקיפה ולא בעדוה ולא בצולם
מן מא אמרך יא עלי ב' אבי טאלב
גוובה הו ואלמסלמין ואלמשאיך ואלוזרא וקאלו יא נבי אללה אלעאלם²⁰ עלמך
ואלנבווה נבוותך תם קדם עלי אבן
אבי טאלב וקאל אלנבי מחמד אכתוב:

בסם אלאה אלרחמאן אלרחים
 סלאם עליכום אגמעין
 אמא בעד דאלך אלחמד לאלאה
 רב אלעאלמין אלדי אצתפאני ואן באני עליכום יא מעאשר בני
 [א]סראיל ואלמסלמין ואלמומנין אגמעין

אעלמו

^{19 =} בני [א]סראיל.

²⁰ Es muss heissen: אלעלם.

Ms. beb. 0392 Blatt 4r

Ms. heb. 0392 Blatt 3v

גנייה ולא חק מן אלחקוק [...?] פרקה ולא גהאד ולא יצׁלמון ולא יעשרון מן אמואלהום ולא מן מא (תח-מלהא) ארצהום מן ענב וזרע ונכל וגיר דאלך ולא ימתנעון מן דכול (אל-מסאגד) ואלמשאהד ואלאנהאר ומן אחתאג מנהום ואסתרפד פארפדוה ומן פעל מעאהום כיר כירן יראה ומן אסא אליהום שר € פשרן יראה ומן צׁלם יהודי וזן דרה לא בארך אלה פי מא תמלך ימאנה מן מאלן וכרמן = וזרען ודרען פכנת חגיגה יום אל-קיאמה ויום אלחסאב ואלעקאב לאן ענדהום כתאב אלה ואלתוחיד ואלחכמה ו[א]לאדב פקד אוגב להום אלעז ואלכרם ואלחפץ ואלציאנה פי כול טריק וכול ואדי ומדינה וגזירה ועלייא באלופא בדאלך וכראמת אלמשאיך ואלאנצאר ואלאחבאר

עליכום אגמעין אמא בעד דאלך אל-חמד לאלה רב אלעאלמין אלדי אצתפאני ואנבאני אלסלאם עליכום יא אייוה אלמלאיכה אלמוכרמין עליהום רחמת אלה יא מעאשר אלמסלמין ואלמומנין אלגמעין 21באן אלה ארסלני חדאיא ורחמה ונור ל[א]לעאלמין אעלמו יא אייה (אלואק פין) ואלגאיבין 22 מן גיל אלא גיל באן בני אסראיל ירגעו אלא קוראהום וחצונהום יסכונון פיהא והום אמנין באמאן אלה ואמאן אלמסלמין פאדא -קריתום כתאבי האדא ודמתי ועלא מתי האדא יא מעאשר אלמסלמין ואלמומנין פי דאים א[ל]דהור באן אלה ואפעלו בהאדא אלוחי ואלכלאם אלדי אתאני באן בני אסראיל קד אגהתהום ודממת עליהום כל כטייה וכל כלאף וכול גנייה ואמנתהום פי כל בלאד וגזירה ומדינה מן מדן אלמסלמין ולא

²¹ Hier fehlt das an dieser Stelle in Ms. heb. 5026 stehende אעלמו

²² Ms. heb. 8° 420 hat hierfür ואלגאפלין; siehe GOITEIN, כתאב דמת אלנבי (Anm. 3), S. 290.

ירה לא בארך לה מן מא תמלך ימאנה מן מאלן וכרמאן ונדען וערטן לא מונת לה חניף יום לקיאמו ווים אחסאב ולשקאב לאן ענדהם כתאב לה ולתוחיד ולחכמה ולי אדב פקד אוגבת להום לעד ולי כדם ולחפץ ולעיאנה פי כל שריך ופי כל שריבה ופי כול גדירה ועני בלופא בדיך וכראמת למשאין ולאעעאר וכראמת עפייה בנת להם בדיך וכראמת עפייה בנת להם בדיך דמתי ועהדי ושהארוני להם בדילך דמתי ועהדי ושהארוני

גנייה ואמינתהם פי כל בלאר ואיוה
ומדיפה מן למסלמין ולא עליהום
לא כטייה ולא פלקה ולא עליהום
לואגבה ולא פלקה ולא גהאד
ולא יעלמון ולא יעשרו מן מאהם
ולא מן מא תחמלה ארצהם מן
ענב וזרע ונכל וניר דלך ולא
ימתנעון מן זכול למסאגר ולי
ביות ומן אחתאג מנהום ואחתר
פר פארפרוה ומן פעל מעאהם
כיר בירן ירא ומן עמל מעאהם
שר שרן ירא ומן עלם יהודי וגן

Ms. heb. 5026 Blatt 5r

Ms. heb. 5026 Blatt 4v

דרה לא בארך אללה מן מא תמלך
ימאנה מן מאלן וכרמאן וזרען
וצרען לא כונת לה חגיג יום אלקיאמה
ויום אלחסאב ואלעקאב לאן ענדהם
כתאב אללה ואלתוחיד ואלחכמה ואלאדב פקד אוגבת להום אלעז ואל-כרם ואלחפץ ואלציאנה פי כֿל טריק
ופי כֿל מדינה ופי כול גזירה ועלי
ב[א]לופא בדאלך וכראמת אלמשאיך
ואלאנצאר וכראמת צפייה בנת
ואלחאוי בנת אלכטאב ומן לם יופי
להם בדאלך דמתי ועהדי ושהאדתי

גנייה ואמנתהם פי כל בלאד וגזירה
ומדינה מן אלמסלמין ולא עליהום
לא כטייה ולא חק מן אלחקוק אלואגבה
אלואגבה ולא פרקה ולא גהאד
ולא יצׄלמון ולא יעשרו מן מאלהם
ולא מן מא תחמלה ארצׄהם מן
ענב וזרע ונכל וגיר דאלך ולא
ימתנעון מן דכול אלמסאגד ואלביות ומן אחתאג מנהום ואסתרפד פארפדוה ומן פעל מעאהם
ליר כירן ירא ומן עמל מעאהם
שר שרן ירא ומן צׄלם יהודי וזן

Ms. heb. 0392 Blatt 5r

Ms. heb. 0392 Blatt 4v

מן דרייה [...?] פיה אלארבע אלפצל אלמדכורה לין...] יסתוגב אסם אלאמאם ואלאמאמה ומן תמת האדא אלשרוט פיה ואגב עלא אלרעייה דפע עשר אמואלהום אליה ואלחקוק אלואגבה וביות אלאמואל ודפעה כֿמס מעאדן אלארץ וגנמהא ויאכוד עלא אליהוד עלא קדר מא פי אידיהום מן אלמאל אמא אגניאהום אלמסאפרין = אלבר ואלבחר ואלדי ימלכון אלעביד י״ב קפלה פי כל סנה ועלא מסאכינהום בקדרהום יצקצונהא בעד אמאנהום ג אלשהור שרק וג גרב וג שאם וג בחר ויכונו אמנין באמאן אלה ואמאן רסולה ואומתה ולא כלא יחל אוכד אלגזייה אלא בחפצהום וחפץ אמואלהום ולא תגוז נואצי כילהום ולא ימתנעון רוכב אלכיל ולא מן תקלאדהום מן אלסיוף ואעתקאלהום אלארמאח וקאל

[וכראמת צפייה בנת אלחאוי בנת] = אל]כטאב ומן לם יופי להום בדאלך בדמתי ועהדי ושהאדתי פאני ברי מנה ולא הוא מיני ועליה נעלת [?]לה ולא הו מן אומתי ומן עליהום תצלטן פלא יסתקצי מנהום אלגזייה עלא € מיאסדהום בקדרהום וירבטונהא אלי אלאמאם אלמנצור באללאה אלעדל -אלהאדי אלי טריק אלחק יכון דאלך אל אמאם) מן דריית אלולה אולאד פאטמה ז' אלרסול ויכון פיה ארבע פעאל עאלם באלעלם תקי נקי אלב׳ חאכם פי אלדניא ומכסובתהא ולדאתהא מגאהד אלכופאר מנפק אלמאל פי אלגהאד אלכופאר ויופי אלצלם וינצף אלמצׁלום מן אלצׂלאם פי גאנב אלה וירחם אלצעפא ואלמסאכין ואלתֹ[א]לת יכון שאגע וקת אלגהאד ואלד[י] יכון מן

ולא ימתנעון מן לעלאה מעלימום
ולא מופרחהום ולא מן עיאמהום
ולא מופרחהום ולא מן עיאמהום
ולא מוכל שי ומן כלף דמותי פלא
כון לה חדיג יום לדין ויום להיאמה
ולחסאה ומן אחתאג מנהם ואקתה
פד פארפדוה ומן פעל מעאהם פר
כירן ירא ימו פעל מעלהם שר
שדן ירא ימו אסתחל מאלהום
מדך אסתחל כאטמה בנת מחמיר
בלא עקד ולא כון לה שפיע לא
בלא עקד ולא כון לה שפיע לא
בלא מהרה ראפעה ולא פלאכרה
שאפעה ומאוה גהנם אמין ודלך

פאני ברי מינה ולא הוא מני ולא

שניהום תעלט יסתק'לי מינהום שי

עליהום תעלט יסתק'לי מינהום שי

ואילא אנהום ירבטון לגַנַקוער פי

עכלימהם התא יעלמון אנהום יהוד

אליסה חתא לא חד יגרחהם ולאיללוו

הום ולא יכריהום מן דינהום אא דין

אבר ולא יכטלון קראית לתוראת

לדי נונלת להום עלט יד מוקא

לנבי כלים ללה עומם ולא יחמלו

בורא ולא 'כרם להם סבת ולבה

יכלפו ט סבתהם עלא שגל תאני

ולא

Ms. heb. 5026 Blatt 6r-

Ms. heb. 5026 Blatt 5v-

ולא ימתנעון מן אלצלאת פי מעאלימהם
ולא מן פרחהום ולא מן ציאמהום
ולא מן כל שי ומן כאלף דמתי פלא
כון לה חגיג יום אלדין ויום אלקיאמה
ואלחסאב ומן אחתאג מנהם ואסתרפד פארפדוה ומן פעל מעאהם כיר
שרן ירא ומן פעל מעאהם שר
שרן ירא ומן אסתחל מאלהום
פקד אסתחל פאטמה בנת מחמד
בלא עקד ולא כון לה שפיע לא
ב[אל]צאהרה ראפעה²² ולא פ[י א]לאכרה
שאפעה ומאוה גהנם אמין ודאלך

פאני ברי מנה ולא הוא מני ולא
אנא מנה ולא הוא מן אומתי ומן
עליהום תצלט יסתקצי מנהום שי
ואיצׂא אנהום ירבטון אלזניחניר²² פי
עמימהם חתא יעלמון אנהום יהוד
א[ל]דמה חתא לא חד יגרחהם ולא יצׄלמוהום ולא יכרגהום מן דינהום אלא דין
אכׄר ולא יבטלון קראית אלתוראת
אלֹר נוזלת להום עלא יד מוסא
אלנבי כלים אללה עא״ס²² ולא יחמלו
גורא ולא יכׄרם להם סבת ולא
יכאלפו פי סבתהם עלא שֿגל תאני

²³ Mit Ms. heb. 0392 ist auch hier נאפעה zu lesen.

²⁴ Wie der – nur an dieser Stelle – eingetragenen Vokalisierung zu entnehmen ist, soll hier az-zannānīr, also אלזנאניר = Plural von זנארה zunnār oder זנארה zinnāra gelesen werden.

^{25 = 25}עליה אלסלאם.

Ms. heb. 0392 Blatt 6r

Ms. heb. 0392 Blatt 5v

ולא [...] מן גמיע אומתי די עלא צאהר אלה אן מן ירו וגהי יום אלקיאמה פמן עאדאהום פקד עאדאני ומן אסתחל מאלהום פקד אסתחל פאטמה בנת אבו אלרוכב בלא דפט ולא כול לה = בןאלוֹצֹאהרה נאפעה ולא פוי אוֹלאכרה שפאעה²⁶ ומאואה גהנם אמין. ודאלך אלדמה גזא מא קד גאהדו מעי פי אלכופאר בין ידייא וכרמו סבותהום שליא ונאדא אלמנאדי יא אולאד יעקוב יא אלאסראיל יא אלאצבאט יא אלקוריש למן עאהד אלנבי פאקבלו אלייא וקאתלו יום אןלןסבת רחמה לי וצרנא א[ל]צֹאפרין וגֹאלבין ללעדו והזמנאהום וקתלנאהום וראח מנהום סבע מית אלף פארס וכמסת אלף רגאל וכול דאלך בסעאדת אלה ועונה ורגאל בני אסראיל

[?...] יעטי מן עטא קוריא ז' מתקאל מן מעא מן כאן ביות אלמסלמין יא עלי ן׳27 אבו אלחסין ואיצא אנהום ירבטון אלזנאר פי עמאימהום חתא יעלמון אנהום יהוד אהל אןלןדמה חתא לא חד יאדיהום ולא יצֹלמונהום ולא יכֹרגנהום מז = דינהום אלא דין אכר ולא יבטלון קוראת א[ל]תוראת אלדי נוזלת להום עלא ידי מוסא כלים אלה ולא יחמלו גורא ולא יכרם להום סבת ולא ו...? יכאלפון פי סבתהום עלא שגל ולא ימתניעון מן אלצלאה פי כנאיסהום ולא מן פראחתהום ולא ימתנעון שרב אלכמר פי דאכל ביותהום ולא מן אלמעאמלאת ולא מן כול שי ולא מן אלעמאראת ואקואל אלה ופי [...] [?] ולא

²⁶ Mit Ms. heb. 5026 ist auch hier שאפעה zu lesen.

²⁷ Hier fehlt der *nasab* (אבי טאלב (יייעי). Stattdessen ist die *kunya* (אבי אלחסין (צייגוּ dem *ism* (יייע) nachgestellt.

Ms. heb. 5026 Blatt 7r

Ms. heb. 5026 Blatt 6v

-מקדאר וסלאם ורחמת אללה עלא ב״ס²² ואלמסלמין אמין ושאהד עלא דאלך בדר אבן אלקפאר ועבד רחמאן ן׳ אלזאעף והלאל ן׳ מימח ועלי ן׳ אבי טאלב בכט ידה והו ימלי עליה אלהגו כלמה בכלמה וחרף בחרף בחצר אלמגאהדין 2º ואלאנצאר וכתם אלנבי מחמד עא״ץ 30 בכיתמה:

והאדא נצב גדוד

אלנבי מחמד ן' עבדאלה ן' מטאלב ן' האשם ן' קוריש ן' פהד ן' גאלב ן' כנאנה ן' רבאע ן' מרודך ז' אלדמה גזא מא קד גאהדו מעי בין ידי וכרמו סבתהום עלי וקאתלו יום אלסבת. רחמה לי וסרנא דאפרין וגאלבין ללעדא והזמנאהם וקתלנהם וראח מנהום סבע מית אלף פארס וה' מית רגאל וכול דאלך בסעאדת אללה ועונה ויגאל ב"ס"³ פאללה אללה יא מעאשר אלמסלמין פי תמאם דמתי האדא וכתאבי ותוריכי = ישהד עלי פי סר י"ג סנה מנזלת ישהד עלי פי סר י"ג סנה מנזלת אלגהארה³² פי כ וה יום מן שהר רמצאן אלכרים עלא אלשאן ואל-

²⁸ Es muss wohl heissen אלמהאגרין.

^{29 =} בני [א]סראיל.

^{30 = 30} אלצלאה עליה.

^{31 = 31}בני [א] סראיל.

³² Es muss wohl heissen אלהגרה.

Ms. heb. 0392 Blatt 7r

Ms. heb. 0392 Blatt 6v

ן' גאלב ז' כנאנה ז' רבאע ז' [...?] הרפה ן' מזאבה ן' אס אבו [א]לאס ן' אל[?] ן׳ אסמאעיל ן׳ אבראהים ן׳ תארח ן׳ = = 'נאכור ז' סאמג ז' רעו ז' קאסם ז' מאצי ן׳ שאלח ן׳ פאכר ן׳ סאם ן׳ נוח ן׳ מאלך ז' מתשלח ז' מאנע ז' אלמנזל ז' אלמסבח ז' אלמשתרי ז' אנס ז' חוץ ז' אלנע? [?]ונא אדם א[ל]תראבי ע"א³³ ועלא א[?...] (...] אגמעין והאדה צפת אלנבי מח׳ ע״ס³⁴ לא כאן טויל ולא הו קציר ומן כאלף דמתה פהו חגיגה יום אלקיאמה ויום א[ל]דין ואלחסאב וגעל מצירה בית אלמציר גהנם פי ז' טור ביות מסיר כמס מית סנה והי י"ג שהר מזייד ומן קאם דמתה ועהדה פקד תצמן פי אלגנה מסיר כמס מית סנה פי ז׳ אלדרים אלדי כל דרא כמס מית סנה ענד אלצאלחין וענד אלדי לא יערפו כטא וענד אלדי תום מקריבין : אליה תעאלא אמין ואמין

תמאם דמתי האדא וכתאבי ותוריכי ישהד עלייא פי סנת י"ג מקאפי אל--הגרה פי כ יום מן שהר רמצאן אל כרים עלא אלשאן ואלמקדאר ואלסלאם ורחמת אלה עלא אלמומנין אמין ושאה[ד] עלא דאלך בדר ז' אלקפאר מן...] ועמראן ז' אלאפרי. וטלחה אלזביד וערפת ז' אלעבאס אבו סינין ועומר אבן אל[...] וסעד וסעידה ואבן רחמאן ז' אלזעאף והלאל [...] זמאחה. ועלי ז' אבי טאלב בכט ידה והו ימלי עליה אלנבי אלהגו כלמה בכלמה וחרף בחרף בחצר אלמגאהדין ואלאנצאר וכתם אלנבי עליה א[ל]סלאם בכאתמה והאדא נצב גדוד אלנבי מחמד ז' עבד אלה ז' אלמטאלב ז' האשם ז' קוריש ז' כעב ז' פהד

^{33 =} עליהום אלצלאה עליהום.

^{34 =} עליה אלסלאם.

40 וֹ הרפה ז מנאפה ז קאם זמהאקע ולאדב וגעל סעירה עי גהגם פי ל מפיאשיל ז אבראהים ז תארחו צ ביות ארי מקירה ה מית קנה נאכור ז פאמג ז לעו ז קאקם ז ומן קשם דמתה פקד תינמן ל-מחיני ז שלח ז ככרים נוח זמאר פלגנה ז מית קנה פי ז דרוג ה מתושלה ז מאנע ז אמנול ה שלי כל דרגה מקיר ח'מיתסנה ענד לצאחין וענד לדי לא וענפון כטא וענד לדי הס לקריבין לוה למקבח ז למשתרי ז אנמק זחוץ ל לנעמי ז אבונה אדם אתראבי עאק ועלא אבבווה אבמעץ : תעשא אפין ואפין: תמת דמית והמדה עפת לנבי מחמר לא שנבי עאיני י הכתוב סלם יצו ב כנו מומא ם מו חקן זמו מוקא המכונה מעמון עדו כאן טויל ולא כאן קצור ומן כאף דמתה פלא הוא והיא נכתבה על שמו שמא יבוא א ניחמר SINKKK EUCOCI חצוב לה יום שקיחמה ולחסחב I KEYE

Ms. heb. 5026 Blatt 8r-

Ms. heb. 5026 Blatt 7v

ו[א]לאדב וגעל מצירה פי גהנם פי ז' ביות אלדי מסירהא ח' מית סנה ומן קאם דמתה פקד תצמן לה פ[י א]לגנה ז' מית סנה פי ז' דרוג אלדי כֿל דרגה מסיר ח' מית סנה ענד אלצאלחין וענד אלדי לא יערפון כֿטא וענד אלדי הם אלקארבין אליה תעאלא אמין ואמין : תמת דמית

אלנבי עאצ'³⁵: הכתיב סאלם יצו'³⁶ן' מו' מוסא ן' מו' חסן ן' אלמו' מוסא המכונה מצׄמון נרי'³⁷ והיא נכתבה על שמ⊕ שמא יבוא א' ויאמר שלי הוא שלי הוא שיאאא בשכמלו³⁸ ן' הרפה ן' מזאפה ן' סאם ן' מהאסע ן' [א]סמאעיל ן' אבראהים ן' תארח ן' נאכור ן' סאמג ן' רעו ן' קאסם ן' מאצי ן' שלח ן' ככד ן' נוח ן' מאלך ן' מתושלח ן' מאנע ן' אלמטבח ן' אלמשתרי ן' אנאס ן' חוץ אלמסבח ן' אבונא אדם א[ל]תראבי עא"ס³⁹ ועלא א[ל]נבווה אגמעין : עא"ס⁹⁵ ועלא א[ל]נבווה אגמעין : והאדה צפת אלנבי מחמד לא כאן כאן טויל ולא כאן קציר ומן כאלף דמתה פלא הוא חגיג לה יום אלקיאמה ו[א]לחסאב ווא]לאדב

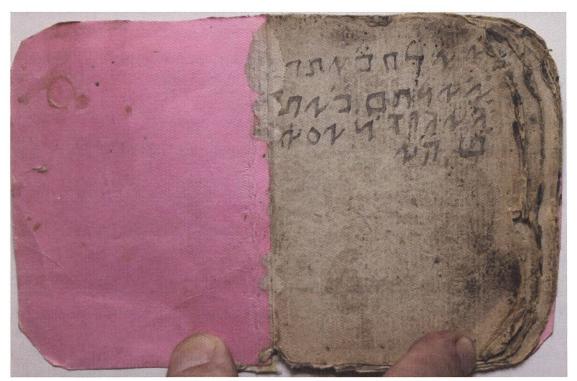
^{35 = &}quot;מליה אלצלאה" - 35.

^{36 =} ישמרהו צורו: "Es bewahre ihn sein Fels [Gott]".

^{37 =} נרו יאיר: "Sein Licht möge leuchten".

^{38 =} שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחר, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד: "Höre, Israel, der Ewige ist unser Gott, der Ewige ist Einer", "Gepriesen sei der Name der Herrlichkeit seiner Königsherrschaft auf immer und ewig".

^{39 =} עליהום אלסלאם.

Ms. heb. 0392 Blatt 7v

Übersetzung der beiden Handschriften⁴⁰

Ms. heb. Nr. 5026

Ms. heb. Nr. 0392

[1r] Dies ist der Schutzbrief, den [1r] Der Schutzbrief zugunsten der Prophet Muhammad den Kinder Israel dern Israel als Schutzbrief gegeben hat.

Im Namen Gottes, des barmherzigen Erbarmers,⁴¹ den wir um Hilfe bitten⁴² gegen das Volk derer, die Unrecht tun.

Es geschah⁴³ im 13-hundersten Jahr⁴⁴ Es geschah im 3-hundersten [Jahr]⁴⁵ seit

der Herrschaft Alexanders, des Sohns des Zweigehörnten,⁴⁶

40 Grundtext der folgenden Übersetzung ist der Text der Handschrift *Ms. heb.* 5026. Dem zufolge bedeutet einspaltiger Text, dass die beiden Handschriften textlich übereinstimmen. – An den Stellen jedoch, an denen die Handschriften voneinander abweichen, werden beide Versionen angegeben. In die rechte Spalte (*Ms. heb.* Nr. 0392) eingetragen werden auch die Sätze oder Satzteile, die in *Ms. heb.* Nr. 5026 keine Entsprechung haben, also "Sondergut" der *Ms. heb.* Nr. 0392 sind.

⁴¹ Das ist die übliche Anrufungsformel bi-smi 'llāhi 'r-raḥmāni 'r-raḥīmi (الرحيم الله), mit der im Koran jede Sure (abgesehen von Sure 9) beginnt.

⁴² Das hier verwendete arabische Verb (נסתעין nasta'īn) erinnert an Sure 1,5.

⁴³ In Ms. heb. 4725 heisst es: לומא כאן פי זמאן אלנבי מחמד עליה אלסלאם כאלפו אלכפאר קבי זמאן אלנבי מחמד עליה אלסלאם לאלפו אלכפאר (צוֹה אללה עליהם "Es geschah in der Zeit des Propheten Muḥammad, Friede über ihn, da empörten sich die Ungläubigen gegen seine Stadt, aber Gott schenkte ihm den Sieg über sie." (Mehr Text vom Schutzbrief ist in der Handschrift nicht erhalten.)

⁴⁴ Da in anderen Handschriften von 900 (ט מית) Jahren die Rede ist, könnte die Zeitangabe י״ג מית hier ein Abschreibfehler sein, ע und ע können leicht verlesen werden.

⁴⁵ Anders als in der Handschrift Ms. heb. 5026 ist hier eindeutig von 300 (ג' מייה)
Jahren die Rede.

⁴⁶ Das ursprünglich wohl auf den persischen Grosskönig Kyros II. (um 590 oder 580 v./559 v.–530/29 v.) bezogene Attribut "der Zweigehörnte" bzw. "Träger der zwei Hörner" begegnet als besondere Gestalt im griechischen Alexander-Roman wieder und wird in der Tradition oft mit Alexander dem Grossen gleichgesetzt. – Nach dem Koran (Sure 18,83-98) ist der "Zweigehörnte" (فَو الْقُونِينَ du l-qarnain) von Gott beauftragt, zwischen der zivilisierten Menschheit und den das Chaos repräsentierenden Völkern Gog und Magog (Yağuğ wa-Māğuğ) einen Wall zu errichten, hinter dem sie bis ans Ende der Zeiten eingesperrt bleiben. Vgl. dazu W. MONTGOMERY WATT, Art. al-Iskandar, in: Encyclo-

in alter Zeit,

da empörten sich die Ungläubigen gegen die Stadt des Propheten Muhammad und kämpften gegen sie

einen gewaltigen Kampf; einen gewaltigen, heftigen Kampf; aber Gott half ihm gegen sie, und er tötete ihre Besten und verwüstete ihre Wohnstatt.

Danach traten an ihn die Stämme der Kinder Israel heran, und sie sprachen: "Sei unbesorgt,⁴⁷

Prophet Gottes,

Freund Gottes,48

fürwahr, wir wissen, [1v] dass du ein wahrer Prophet bist.⁴⁹ Du *gebietest das Gute und verbietest das Böse.*⁵⁰ Wir sind mit dir.⁵¹ Wir werden an deiner Seite gegen die kämpfen (*nuḥārib*), die sich gegen dich empören."

[1v] Weiter sprachen sie: "Für die Völker ein vollkommener Prophet,⁵² dir

paedia of Islam, Second Edition, Brill Online, 2015. Reference: Universitätsbibliothek Tübingen, 15. August 2015 http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-2/al-iskandar-SIM_3630. — Aus dem Beinamen Alexanders ist im vorliegenden Text indessen der Name seines Vaters geworden.

- 47 א באס עליך (lā ba's 'alaika): wörtlich: "nichts Böses möge über dich kommen".
- 48 "Freund, Vertrauter Gottes" (פלט ווֹה ולי אלה) zum Begriff vgl. u. a. Sure 5,55 ist einer der Beinamen des 'Alī b. Abī Ṭālibs. Zum Begriff siehe RICHARD J. MCGREGOR, Art. Friend of God, in: Encyclopaedia of Islam, THREE, Brill Online, 2015. Reference: Universitätsbibliothek Tübingen, 15. August 2015 http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-3/friend-of-god-COM_27194>
- 49 אלנבי אלפאצ'ל (an-nabī al-fāḍil): Der Satz erinnert an die vom Ende des 7. / Anfang des 8. Jahrhunderts stammenden Geheimnisse des R. Shim'on bar Jochai (-סררות ד'), Kap. 1, in deren Rückblick auf das erste Jahrhundert des Islams Muhammad als נביא כרצונו ("Prophet seines [Gottes] Willens") bezeichnet wird. Text u. a. in YEHUDA EVEN SHEMUEL, מדרשי גאולה, Jerusalem / Tel Aviv 1943 (21954), S. 162-186 (Einleitung), S. 187-198 (Text), dort S. 188.
- 11 Anstelle von וליך (waliyuka? "dein Freund, Vertrauter"?) liest Ms. heb. 0392 hier allerdings אחנא מנך ואליך, wir sind von dir und zu dir".
- 52 Dieser wie manch anderer Satz erinnert an Aussagen des jemenitischjüdischen Philosophen Netan'el b. al-Fayyūmī (über ihn siehe AHRONI, Yemenite

gegenüber sind die Araber demütig,⁵³ ergeben, gehorsam, nicht aufsässig.

Da ging der Prophet Muhammad auf sie zu, und sie kämpften gegen sie (fātanūhūm) einen heftigen Kampf, bis er ihre [der Feinde] Stadt eingenommen und sie verwüstet hatte. Er nahm ihre Frauen und ihre Kinder gefangen, und sich nahm er Ṣafīya bint al-Ḥāwī bint al-Ḥātāb.⁵⁴ [...?]

Und als die Kinder Israel wahrnah- Und als die Stämme der Kinder Ismen, rael sahen, dass der Beistand Gottes und der Beistand des Gesandten Muhammad und 'Alīs auf ihrer Seite ist, da unterredeten sie sich mit ihren Ältesten und ihren Rabbinern [2r] in Gegenwart des Propheten Muhammad und sprachen:

"O Prophet Gottes, wir sind gehorsam.

Jewry [Anm. 1], S. 56-67), der in seinem בוסתאן אלעקול ("Garten des Verstandes") mit Verweis auf Koran, Sure 4,31 und 10,94 (vgl. Sure 14,4), schrieb: "Dies zeigt, dass Muhammad ein Prophet für sie war, aber nicht für jene, die ihnen voraufgegangen sind" (NETAN'EL B. AL-FAYYŪMĪ, בוסתאן אלעקול – גן השכלים, ed. YOSEF D. QĀFIḤ, Jerusalem 5744 [= 1984], S. 111-112; englische Übersetzung: DAVID LEVINE, The Bustan al-Ukul – Garden of Wisdom by Netan'el ibn al-Fayyūmī [Columbia University Oriental Studies, Bd. 6], New York N.Y. 1908 [reprint New York, N.Y. 1966], S. 105-106).

- 153 אלכשיע) ist bei den jemenitischen Juden einer der Beinamen des Mose: (וּבֹשׁיִשׁ:) ist bei den jemenitischen Juden einer der Beinamen des Mose: "Mose, der Demütige". Siehe MOSHE PIAMENTA, Dictionary of Post-Classical Yemeni Arabic, 2 Bde, Leiden / New York / København / Köln 1990-1991, Bd. I, S. 128b.
- 54 Richtig lautet ihr arabischer Name: Şafīya bt. Ḥuyaiy b. Aḫṭab (صفية بنت حيي بن צפיה בת חנוני בן). Ihr hebräischer Name ist: Ṣafīya bat Ḥ [on]ī b. Aḥiţov (לבלי). אחיטוב; Yathrib um 610/3–um 670/3) aus dem Stamm der Banū n-Naḍīr. Neben Raiḥāna bint Zaid (ריחאנה בת זיד / עيحانة بنت زيد), gleichfalls von den Banū n-Naḍīr, war sie die zweite jüdische Frau, die sich Muhammad genommen hatte. In der frühen Geschichte des Islam spielt sie eine wichtige Rolle. Siehe dazu RONEN YITZHAK, Muhammad's Jewish Wives. Rayhana bint Zayd and Safiya bint Huyayy in the Classic Islamic Tradition, in: Journal of Religion & Society 9 (2007), S. 1-14; V. VACCA / RUTH RODED, Art. Safiyya, in: Encyclopaedia of Islam, Second Edition, Brill Online, 2015. Reference: Universitätsbibliothek Tübingen, 15. August 2015 http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopae- dia-of-islam-2/saf iyya-SIM_6451>. – Im von HARTWIG HIRSCHFELD veröffentlichten Geniza-Fragment (s. oben Anm. 2) ist Şafija "die Tochter unseres Onkels" (S. 170). – Wie der Kontext nahelegt, sind mit den Feinden hier neben den "Ungläubigen" offenbar auch die Banū Qainuqā", die Banū Quraiza und die Banū n-Nadīr, die drei grossen jüdischen Stämme Medinas also gemeint, die von Muhammad und seinen Anhängern vertrieben bzw. vernichtet worden sind. Siehe dazu die diesbezüglichen drei Artikel von SHARI LOWIN in: Encyclopedia of Jews in the Islamic World, Bd. I, Leiden / Boston 2010, S. 337a-339b.

Wir werden kämpfen (nuğāhid) an dei- Wir sind nicht aufsässig. Wir werden šadīd)."

ner Seite einen heftigen Kampf (ğihād kämpfen (nuḥārib) an deiner Seite, einen heftigen Kampf (ğihād) šadīd, bis [...?]"

> Da sprach der Prophet Muhammad: "Fürwahr, [2r] offenbart hat [mir Gott, dass ich zur Frau nehme Şafiya bt. al-Ḥāwī]⁵⁵ bt. al-Ḥaṭṭāb, b[...?]rīya al-Ḥilāl. Und er gab ihr ihre Freiheit als ihre Mitgift.⁵⁶ Und S afiya] bt. al-Ḥāwī bt. al-Ḥaṭṭāb willigte ein.

Und so kämpften (ğāhadū) die Kinder Israel bis zum Versammlungstag,⁵⁷ sechsten Tag,⁵⁸

bis zur Hälfte des Tages. Da verbot der Prophet Muhammad das Töten (algatl)

> und das Kämpfen bzw. Krieg führen (al-gitāl)

wegen der Kinder Israel und sagte zu ihnen: "Geht⁵⁹ und haltet euren Sabbat, den euch Gott geboten hat durch Mūsā ibn 'Imrān, Friede über ihn." mit dem Gott gesprochen hat."60

⁵⁵ Ergänzung nach dem von Shlomo Dov Goitein veröffentlichten Text; siehe GOITEIN, כתאב דמת אלנבי (Anm. 3), S. 289.

⁵⁶ עתאקהא צראקהא: Dasselbe auch in dem von Hartwig Hirschfeld veröffentlichten Geniza-Fragment; siehe HIRSCHFELD, Arabic Portion (Anm. 2), S. 170 (englische Übersetzung), S. 177 (Text).

⁵⁷ יום אלגומע yaum al-ğuma' = Freitag.

⁵⁸ יום אלוי = Freitag.

⁵⁹ Ms. heb. Nr. 5026: אמצו ואחפצו // Ms. heb. Nr. 0392: אמצו ואחפצו.

⁶⁰ كليم الله) ist Beiname des Mose nach dem Koran (aufgrund con Sure 4,164: كليم الله) أفوسَى تَكْلِيماً (كليم الله), und Gott hat mit Mose wirklich gesprochen"). Auch Netan'el b. al-Fayyūmī nennt Mose mehrfach kalīm Allāh bzw. al-kalīm oder kalīmuhū; siehe בוסתאן אלעקול, ed. QĀFIḤ (Anm. 25), S. 91 (מוסי מוסי כלים אללה), 112 und 114 (מוסי כלימה), 124 (מוסי כלימה); englische Übersetzung: S. 83, 106, 108, 120. – Zur Sache siehe BERNHARD HELLER / DUNCAN B. MACDONALD, Art. *Mūsā*, in: *Encyclopaedia of Islam*, Second Edition, Brill Online, 2015. Reference: Universitätsbibliothek Tübingen, 15. August 2015 , ferner STEFAN SCHREINER, "Der Vater aller Propheten". Mose als Prophet und die Prophetie des Mose in jüdischer, christlicher und islamischer Tradition, in: KLAUS VON STOSCH & TUBA ISIK (Hg.), Prophetie in Islam und Christentum (Beiträge zur komparativen Theologie, Bd. 8), Paderborn / München / Wien / Zürich 2013, S. 13-34, dort S. 28ff.

Da versammelten sich die Kinder Israel und hielten sich an ihren Sabbat. Doch als sich die Emire und die Feinde erhoben und daran waren, den Propheten Muhammad zu besiegen und den Propheten Muhammad und seine Leute in die Flucht zu schlagen, da [2v] traten die Stämme der Kinder Israel an ihn heran und sprachen: "Sei unbesorgt, Prophet Gottes!

Wir stehen für dich ein mit [unseren] Seelen⁶¹ und dem Vermögen und den Kindern, und nicht [...?]."

Da sprach er zu ihnen:

[2v] [...] zu ihnen der Prophet:

"Seid unbesorgt, Kinder Israel! Geht hin⁶² und haltet euren Sabbat, den euch Gott durch Mūsā b. 'Imrān am Berg Sinai geboten hat. Wir aber, mit Gottes Hilfe

werden wir sie überwältigen."

werden wir sie besiegen."

Da antworteten die Kinder Israel und sprachen: "Wir haben keinen Sabbat."

Und als die Sonne untergegangen war in der Nacht zum Sabbat, zogen die Kinder Israel aus und fielen über das Land der rebellierenden Ungläubigen her und töteten von ihnen

vierhunderttausend⁶³ [Mann]

viertausend [Mann]

Reiterei und fünfhundert Mann [Fussvolk].

Als Kunde davon bekam [3r] der Prophet Muhammad, hellte sich sein Gesicht auf, er freute sich und sprach: "Gekämpft habt ihr (ğāhadtum) mit mir, ihr Kinder Israel. Bei Gott, ich werde es euch mit Gutem vergelten, so Gott will, mit meinem Schutzbrief, meinem Bund und meinem Eid, mit meiner Unterschrift und meinem Zeugnis, solange meine Gemeinde auf Erden lebt."

Dann setzten sie sich zu ihm, die Gefährten und Schriftgelehrten, die Helfer⁶⁴ und Ältesten und die Wesire,⁶⁵

und die Rabbiner,

⁶¹ Das heisst: "mit unserem Leben".

⁶² Ms. heb. Nr. 5026 und Ms. heb. Nr. 0392: אמצו ואחפצו.

⁶³ Hier wie an anderen Stellen weichen die Zahlenangaben in den Handschriften erheblich voneinander ab. In den anderen Texten, wie dem Ms. heb. 0392, ist von weit weniger Getöteten die Rede. Möglich ist aber auch, dass אלף (alf) hier nicht als Zahl, sondern – wie das hebräische אלף (elef) und das jemenitisch-arabische ulfa – im Sinne von "Familie, Sippe, Abteilung" verstanden ist, und es demzufolge 400 Abteilungen Reiterei heissen könnte.

⁶⁴ Anṣār "Helfer" ist der ehrende Beiname der Angehörigen der beiden medinensischen Stammesverbände der al-Aus (zu ihnen gehörten auch einige jüdische Stämme) und der al-Ḥazṛağ (vgl. Koran, Sure 9,100 und 117), die dem Propheten Muhammad nach der Hiğra in Medina "geholfen" haben.

⁶⁵ Gemeint sind hier wohl die "Anführer der Stämme".

und 'Abd Allāh b. Salām⁶⁶ und 'Alī b. Abī Ṭālib, und er sprach: "Hört, ihr Gemeinschaft der Kinder Israel, der Muslime und der Gläubigen. Siehe, Gott hat mir fürwahr geboten, dass ich den Schutzbrief für die Stämme [Israel] ausfertige und für sie meinen Schutzbrief, meinen Bund und meinen Eid niederschreibe. Und dies, damit [3v] sich niemand gegen sie vergeht, nicht mit einer Beleidigung, nicht mit einer Handgreiflichkeit, und nicht aus Feindschaft und nicht durch ein Unrecht,

[3r] nicht gegen sie und nicht gegen ihre Nachkommen nach ihnen,

wegen dessen, was ich dir gebiete, o 'Alī b. Abī Ṭālib."

Da antworteten er und die Muslime und die Ältesten und die Wesire und sprachen: "O Prophet Gottes, das Wissen ist dein Wissen, und die Prophetie ist deine Prophetie." Da antworteten er und die Anwesenden der Muslime und der Ältesten und sprachen: "O Prophet Gottes, das Gebot ist dein Gebot, das Wissen ist dein Wissen, und die Prophetie ist deine Prophetie."

Da sprach der Prophet: "O 'Alī b. Abī Ṭālib, setzt dich zu meiner Rechten, nimm das Schreibrohr und schreib für sie auf meinen Schutzbrief, den ich dir diktiere."

^{66 &#}x27;Abd Allāh ibn Salām (عبد الله ابن سلام, gest. 663/4 in Medina) hiess ursprünglich al-Ḥusain ibn Salām und war ein Jude aus Medina aus dem Stamm der Banū Qainuqā', der sich Muhamad angeschlossen und nach seinem Übertritt zum Islam den Namen 'Abd Allāh ("Diener Gottes") angenommen hatte; siehe dazu NEWBY, Jews of Arabia (Anm. 1), S. 45 (vgl. auch die dort abgedruckte Reproduktion einer osmanischen Miniatur, die Muhammad und seine jüdischen Gefährten, darunter 'Abd Allah b. Salam, abbildet); MICHAEL LECKER, The 'Constitution of Medina'. Muhammad's First Legal Document, Princeton, NJ 2004, S. 63-66; MICHAEL LECKER, Art. 'Abdallāh b. Salām, in: Encyclopaedia of Islam, THREE, Brill Online, 2015. Reference: Universitätsbibliothek Tübingen, 15. August 2015 http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of- islam-3/abda llah-b-salam-COM_24690>; STEVEN M. WASSERSTROM, Art. 'Abd Allāh b. Salām, in: Encyclopedia of Jews in the Islamic World, Bd. I, Leiden / Boston 2010, S. 7b-8a. – Zu den verschiedenen über Muhammads jüdische Gefährten kursierenden (oft legendarischen) Überlieferungen siehe u. a. MOSHE (MAX) SCHWABE, עשרת חבריו היהודים של מוהמד, in: עשרת, ביץ 2 (5691 / 1931), S. 75-89; BEN-ZION BANETH, על עשרת חבריו היהודים של מוחמד, in: על עשרת, in: על עשרת חבריו היהודים אל 1932), S. 112-116; SHIM'ON SHTOBER, ראשית האסלאם באקספלריה יהודית, in: פעמים 61 (5755 / 1995), S. 83-108, und MOSHE GIL, מעשה בחירא וגירסאותיו היהודיות, in: HAGGAI BEN-SHAMMAI (Hg.), חקרי עבר וערב מוגשים ליהושע בלאו, Tel Aviv 5753 (1993), S. 193-210.

ihm], und der Prophet Muhammad war, sprach er: "Rede, ich schreibe." sprach: "Schreib!"

Darauf kam 'Alī b. Abī Ṭālib [zu Und als 'Alī [zu ihm] gekommen

"Im Namen Gottes, des barmherzigen Erbarmers, Friede sei mit euch allen. Sodann: Lob gebührt Gott, dem Herrn der Welten,67 der mich erwählt und zum Propheten über euch gemacht hat,

> [3v] Friede sei mit euch, ihr Engel, die ihr für sie die Barmherzigkeit Gottes lobpreist,

ihr Gemeinschaft der Kinder Israel, der Muslime und der Gläubigen insgesamt. [4r] Wisst, dass Gott mich gesandt hat, eine Wegweisung und eine Barmherzigkeit und ein Licht⁶⁸ für die Welten. Wisst, die ihr hier steht,

> und die, die ihr nicht anwesend seid, von Generation zu Generation,

dass die Kinder Israel zurückkehren in

ihre Behausungen,

ihre Dörfer und ihre Behausungen, in denen sie wohnen. Sie stehen unter dem Schutz Gottes und dem Schutz der Muslime, der Gemeinde Muhammads⁶⁹. Wenn ihr dieses mein Schreiben

lest, meinen Schutzbrief und diese meine Bekanntmachung,

ihr Gemeinschaft der Muslime und der Gläubigen, zu allen Zeiten, bei Gott, dann

handelt nach dieser Kundgebung und dem Wort, das mir aufgetragen ist. Denn die Kinder Israel stehen unter Denn die Kinder Israel – ich habe sie meinem Schutz(brief). Ich habe sie frei gemacht und von ihnen genommen alle Sünde, alle Feindschaft und alle [4v] Anschuldigung. Ich habe ihnen Sicherheit zugesichert in jedem Land, [auf jeder] Insel und [in jeder] Stadt der Muslime.

frei gemacht, indem ich ihnen meinem Schutzbrief gebe, von aller Sünde, aller Feindschaft und aller Anschuldigung. Ich habe ihnen Sicherheit zugesichert in jedem Land, [auf jeder] Insel und [in jeder] Stadt von den Städten der Muslime.

[4r] Und nicht [...]

⁶⁷ אלחמר לאלאה רב אלעאלמין: Zitat aus Qur'ān Sure 1,2. Auffällig ist hier allerdings wieder die Schreibung des Wortes "Gott". Entsprechend Sure 1,2 müsste es heissen: אלחמד ללה רב אלעאלמין.

⁶⁸ In der rabbinischen Überlieferung und im Koran (Sure 5,44-49) stehen die drei Worte "Wegweisung, Barmherzigkeit und Licht" als Attribute für die Tora. In dem von Shlomo Dov Goitein veröffentlichten Text heisst es: הדייה לאלגאהלין ורחמה לאלמומנין ("eine Wegweisung für die Unwissenden und eine Barmherzigkeit für die Gläubigen"); siehe GOITEIN, כתאב דמת אלנבי (Anm. 3), S. 290.

^{69 &}quot;Gemeinde Muhammads" fehlt in Ms. heb. 0392.

Nichts soll auf sie kommen, keine [...]

Sünde und keine verpflichtende Ab-Strafe und keine Abgabe [...], [keine] gabe und keine Steuer und kein *ğihād*. Steuer und kein *ğihād*.

Kein Unrecht soll ihnen angetan und kein Zehnter ihnen auferlegt werden, nicht von ihrem Vermögen, nicht von dem, was ihr Land hervorbringt, an Trauben, an Korn und Datteln und dergleichen. Und nicht sollen sie gehindert werden am Betreten der Moscheen

und Häuser. und Heiligengräber und Schulen⁷⁰.

Und wer in Not ist von ihnen und Hilfe braucht – helft ihm. Wer ihnen Gutes erweist, wird Gutes erfahren, und wer ihnen Böses antut, wird Böses erfahren. Wer einem Juden Unrecht tut oder [5r] seine Nachkommen beleidigt, keinen Segen lässt Gott auf das kommen, was seine rechte Hand besitzt,⁷¹ an Vermögen, Trauben, Korn und Früchten.

Nicht zeuge ich für ihn Ich bin sein Ankläger am Tag der Auferstehung, am Tag der Rechenschaft und der Bestrafung. Denn sie haben das Buch Gottes (kitāb Allāh)⁷² und das Bekenntnis zur Einheit Gottes (at-tauḥīd), die Weisheit (al-ḥikma) und das moralische Verhalten (al-adab). Darum gebühren ihnen die Unterstützung, die Ehrerbietung, die Achtung und die Protektion, auf jedem Weg,

in jedem Wadi,

in jeder Stadt und auf jeder Insel. Und mir obliegt dessen Einhaltung [zu gewähren], die Ehrerbietung gegenüber den Ältesten und den Helfern,

und den Rabbinern, [4v]

und die Ehrerbietung gegenüber Şafiya bint al-Ḥāwī bint al-Ḥaṭṭāb. Und wer sich ihnen gegenüber nicht daran hält, an meinen Schutzbrief, meinen Bund

⁷⁰ Die Übersetzung "Schulen" folgt dem Text bei GOITEIN, כתאב דמת אלנבי (Anm. 3), S. 291: ואלמדארס (Ms. heb. 0392 hat hier ואלאנהאר) ("und die Flüsse"?).

⁷¹ Das heisst: "was sein rechtmässiges Eigentum ist".

⁷² Nach dem Koran, Sure 2,101 und 3,23 (vgl. Sure 3,93), bezeichnet "Buch Gottes" (kitāb Allāh) die Heilige Schrift der "Leute des Buches" (ahl al-kitāb), also die Heilige Schrift der Juden und der Christen. Der Besitz einer verschrifteten Offenbarung ist nach koranisch-islamischer Überlieferung Voraussetzung für die Gewährung der dimma und damit Anerkennung als "geschützte Leute" (ahl ad-dimma oder dimmī). Allerdings sind ahl al-kitāb und ahl ad-dimma nicht identisch; denn während sich ahl al-kitāb allein auf Juden(tum) und Christen(tum) bezieht, beschreibt ahl ad-dimma die Beziehung zwischen einer muslimischen Herrschaft (Regierung) zu ihren nicht-muslimischen Untergebenen. Siehe dazu YOHANAN FRIEDMANN, Art. Dhimma, in: Encyclopaedia of Islam, THREE, Brill Online, 2015. Reference: Universitätsbibliothek Tübingen, 20. August 2015 ">http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-3/dhimma-COM_26005>">http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-3/dhimma-COM_26005>">http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-3/dhimma-COM_26005>">http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-3/dhimma-COM_26005>">http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-3/dhimma-COM_26005>">http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-3/dhimma-COM_26005>">http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-3/dhimma-COM_26005>">http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-3/dhimma-COM_26005>">http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-3/dhimma-COM_26005>">http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-3/dhimma-COM_26005>">http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-3/dhimma-com/entries/encyclopaedia-of-islam-3/dhimma-com/entries/encyclopaedia-of-islam-3/dhimma-com/entries/encyclopaedia-of-islam-3/d

und mein Zeugnis, [5v] siehe, von dem trenne ich mich; er gehört nicht zu mir und ich nicht zu ihm, und er gehört nicht zu meiner Gemeinde.

Und wer über sie herrscht, darf von Und wer über sie herrscht, darf nichts ihnen etwas einfordern.⁷³ von ihnen einfordern. Die ǧizva⁷⁴ für

von ihnen einfordern. Die ğizya⁷⁴ für ihr Ackerland steht in ihrer Macht. Sie sollen sie abführen an den Imām al-Manṣūr-billāh,75 den Gerechten, der auf den Weg der Wahrheit führt.⁷⁶ Dieser Imam ist von der Nachkommenschaft der Kinder Fatimas, der Tochter des Gesandten.⁷⁷ Er hat vier Eigenschaften: [Er ist] wissend mit Wissen, gottesfürchtig, rein. Die zweite: [Er ist] weise (hākim) in Bezug auf die Welt und ihren Reichtum und hinsichtlich ihres Wesens, ein Kämpfer (muğāhid) gegen die Ungläubigen, ein Spender des Vermögens für den Kampf gegen die Ungläubigen. Er beendet das Unrecht und verschafft

⁷³ An dieser Stelle widersprechen sich die beiden Handschriften.

⁷⁴ BAT-ZION ERAQI KLORMAN, Art. Yemen, in: Encyclopedia of Jews in the Islamic World, Bd. IV, Leiden / Boston 2010, S. 627a-639a, dort S. 629b-630a. Die Höhe der zu zahlenden Steuern richtete sich nach den Vermögensverhältnissen derer, die zu zahlen hatten.

⁷⁵ Da es mehrere Imame dieses Namens beziehungsweise Beinamens gab, ist nicht zu sagen, welcher von ihnen hier gemeint ist.

⁷⁶ oder: den "Weg Gottes". אלחק אלחק → im rabbinischen Sprachgebrauch האמח "Die Wahrheit" steht in Judentum und Islam zugleich als Substitut für das Wort "Gott"; siehe PIAMENTA, Dictionary of Post-Classical Yemeni Arabic (Anm. 26), Bd. I, S. 100a. – Der Relativsatz אלהאדי אלי טריק אלחק (al-hādī ilā ṭarīq al-ḥaqq) "der auf den Weg der Wahrheit / den Weg Gottes führt" war ursprünglich der Thronname des Abū 'l-Ḥusain Yaḥyā b. 'l-Ḥusayn b. al-Qā-sim b. Ibrāhīm al-Ḥasanī (859/897–911) des Begründers des zaiditischen Imamats im Jemen und diente später als Titel bzw. Beiname mehrerer zaiditischer Imame im Jemen (siehe Ahroni, Yemenite Jewry [Anm. 1], S. 53-55).

Als aus dem kufischen Zweig der Shi'iten hervorgangene Richtung im frühen Islam führten sich die Zaiditen auf die Nachkommenschaft Fatimas zurück. Siehe dazu WILFERD MADELUNG, Art. *Zaydiyya*. in: *Encyclopaedia of Islam*, Second Edition, Brill Online, 2015, Reference: Universitätsbibliothek Tübingen. 20 August 2015 http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-2/zaydiyya-COM_1385.

Recht dem Unterdrückten vor den Unterdrückern um Gottes willen; und er erbarmt sich der Bedürftigen und Armen. Und die dritte: Er ist mutig (šāği') zur Zeit des Kampfes (ğihād), und er ist [5r] von der Nachkommenschaft [...]. Er hat die vier erwähnten Eigenschaften [...]. Er verdient den Namen des Imāms und das Imāmat.

Aufgrund dieser Bedingungen gebührt es ihm gegenüber den Untertanen (ar-ri'āya), den Zehnten ('ušr) ihres Vermögens ihm zu zahlen, und die verpflichtenden Abgaben und [...] (?), und an ihn zu zahlen den Fünften (hums) als "gift of Aden"78 für das Land und seinen Ertrag. Er nimmt von den Juden entsprechend ihren Besitzverhältnissen.⁷⁹ Was ihre Reichen betrifft, die zu Lande und zur See fahren, und diejenigen, die Sklaven besitzen, [so sind das] 12 gafla⁸⁰ in jedem Jahr, und für ihre Armen gilt – in ihrer Macht steht es, dies zu bestimmen, abgesehen von ihrem Schutz für drei Monate im Osten, drei im Westen, drei in Shām (Syrien-Palästina) und drei auf dem Meer. Sie stehen unter dem Schutz Gottes und dem Schutz seines Gesandten und seiner Gemeinde. Keineswegs hat er das Recht, die ğizya von ihnen zu erheben, es sei denn zu ihrem Schutz und zum Schutz ihres Vermögens. Nicht erlaubt sind [...?] ihrer Pferde. Aber nicht verwehrt ist ihnen, auf Pferden

מעאדן (ma'ādin) bezeichnet nach PIAMENTA "tax of two to three riyals called 'gift of Aden' payable to a local governor" (Dictionary of Post-Classical Yemeni Arabic [Anm. 26], Bd. II, S. 319a).

⁷⁹ Siehe oben Anm. 47.

⁸⁰ Masseinheit für das Gewicht und den Wert von Münzen (siehe dazu PIA-MENTA, Dictionary of Post-Classical Yemeni Arabic [Anm. 7], Bd. II, S. 408a-b).

zu reiten, auch nicht, dass sie Schwerter umgürten und Lanzen tragen.
Und er sprach [...]
[5v] er gibt von [...] 7 *mitqāl* [...?]
[...] o 'Alī b. Abū l-Ḥusain.⁸¹

Auch, dass sie die Schläfenlocken⁸² an ihre Turbane binden, damit man erkennt, dass sie Schutzjuden⁸³ sind; damit niemand⁸⁴ ihnen einen Schaden zufügt sie unterdrückt oder ihnen ein Unrecht tut, sie nicht abwendet von ihrer Religion hin zu einer anderen Religion und ihnen nicht unmöglich macht das Studium der Tora, die auf sie herabgesandt worden ist⁸⁵ durch Mose, den Propheten, mit dem

⁸¹ Der hier angegebene Name weicht nicht nur von der sonst verwendeten Namensform ab, sondern ist auch insofern auffällig, als hier der nasab (نسب), der auf den Vater verweisende Teil des Namens (im vorliegenden Fall: Ibn Abī Ṭālib) fehlt. Stattdessen folgt dem eigentlichen Namen (ism oh) hier die kunya (کنیة), der ehrenvolle bzw. ehrende Beiname (im vorliegenden Fall: Abū al-Ḥusain ,,Vater des Husain"). Da aber der Beiname üblicherweise voraufgeht, muss der Name hier richtig heissen: Abū al-Ḥusain 'Alī b. Abī Ṭālib.

⁸² Während in Ms. heb. 5026 an dieser Stelle der Plural אלזנאניר (az-zannānīr < זנאר) zunnār / זנארה zinnāra) steht, hat Ms. heb. 0392 hier den Singular אלזנאר (azzunnār), der auch in anderen Versionen – so auch in der von Shlomo Dov Goitein veröffentlichten (siehe GOITEIN, כתאב למת אלנבי [Anm. 3], S. 291) – an dieser Stelle zu finden ist und Norman A. Stillman zu der Bemerkung veranlasst hat: "This is a strange statement since the zunnār was a belt worn around the waist" (STILLMAN, Jews of Arab Lands [Anm. 3], S. 257 Anm. 7). Richtig indessen dürfte der Plural sein. Gegen Stillmans Bemerkung ist zudem einzuwenden, dass im jemenitischen Sprachgebrauch זנאר zunnār / זנארה zinnāra nicht den "Gürtel" meint, sondern nach Moshe Piamenta "one of the two temple-locks hanging down (to 20 cms.) on the cheeks ... worn by male Jews" und auf Hebräisch סימן,, sīmān pl. -īm סימנים genannt werden (PIAMENTA, Dictionary of Post-Classical Yemeni Arabic [Anm. 26], Bd. I, S. 206a). Shlomo Dov Goitein übersetzte זנאר daher mit הפאות. Denn gemeint sind hier die beiden Schläfenlocken, die sichtbar an den Turban zu binden waren. Zur Sache siehe auch AHRONI, Yemenite Jewry (Anm. 1), S. 112-114.

⁸³ יהוד א[ל]דמה (in *Ms. heb.* 0392: יהוד אהל א[ל]דמה) Juden, die unter dem Schutz der *dimma* stehen (siehe dazu auch Anm. 42).

⁸⁴ Die folgenden Regularien stehen nachgerade im Gegensatz zu dem, was seit der Gründung des zaiditischen Imamats im Jemen rechtsgültige Praxis war, die die Auslegung der *ğizya*-Vorschrift des Korans (Sure 9,29), der zufolge sie sowohl "in Demut" als auch "zur Demütigung" zu entrichten war, mehr als wörtlich umsetzte. Siehe dazu AHRONI, *Yemenite Jewry* (Anm. 1), S. 54-56.

⁸⁵ Für "Gabe der Tora" (מתן תורה) verwenden die Handschriften die koranischislamische Terminologie: מוזלת ווזלת nuzzilat > nazzala ("herabsenden").

Gott geredet hat, 86 Friede über ihn. Sie sollen keine Unterdrückung erleiden. Nicht soll ihnen der Sabbat entweiht werden, und sie sollen nicht gegen ihren Sabbat durch irgendeine andere Arbeit verstossen. [6r] Nicht sollen sie daran gehindert werden

Feste zu feiern, ihre Fasttage zu begehen, noch irgendetwas sonst.

in ihren Lehrhäusern zu beten, ihre in ihren Synagogen zu beten und ihre Feste zu feiern. Und nicht verwehrt werden sollen ihnen berauschendes Getränk⁸⁷ im Inneren ihrer Häuser, nicht die Lehrhäuser,88 noch irgendetwas sonst, auch nicht die (rituellen) Badehäuser (?)89 und der Gesang zum Lobe Gottes.⁹⁰ Und in ...??? [6r] und nicht [...]

[6r] und nicht [...]

von meiner ganzen Gemeinde, um die Gott weiss, die mein Angesicht sehen am Tag der Auferstehung. Wer ihre Feinde sind, die sind gewiss auch meine Feinde.

Und wer meinen Schutzbrief ändert - keinen Beschützer hat er am Tag des Gerichts, am Tag der Auferstehung und der Rechenschaft.

Und wer von ihnen in Not ist und Hilfe braucht – helft ihm. Wer ihnen

⁸⁶ Siehe oben Anm. 33.

⁸⁷ אלכמר (al-ḥamr) bezeichnet Wein und andere Alkoholika, die zu trinken nach islamischem Recht aufgrund von Koran, Sure 4,43 und 5,90, verboten (harām) ist. Im von Shlomo Dov Goitein veröffentlichten Text steht an dieser Stelle der allgemeine Begriff אלמסכראת (al-muskirāt), was er mit übersetzt hat המשקים המשכרים (siehe GOITEIN, כתאב דמת אלנבי [Anm. 3], S. 292).

⁸⁸ עאמל > אלמעאמלאת III "Gottesdienst feiern" (?), so nach PIAMENTA, Dictionary of Post-Classical Yemeni Arabic (Anm. 26), Bd. II, S. 341b. Shlomo Dov Goitein schlägt vor, אלמעלאמאת "Lehrhäuser" zu lesen (GOITEIN, כתאב דמת אלנבי [Anm. 3], S. 292). Dem entspricht das מעאלימהם in Ms. heb. 5026.

⁸⁹ אלעמאראת wäre al- 'amārāt "Reparaturen (am Haus)" oder al- 'imārāt "Ländereien" zu lesen (PIAMENTA, Dictionary of Post-Classical Yemeni Arabic [Anm. 26], Bd. II, S. 341a). Der von Shlomo Dov Goitein veröffentlichte Text hat an dieser Stelle ,rituelle Badehäuser, Migwa'of" (GOITEIN, אלמנאהל ,rituelle Badehäuser, Migwa'of" (GOITEIN, אלמנאהל S. 292); dem folgt obige Übersetzung.

⁹⁰ אקואל אלה (agwāl Allāh): so nach PIAMENTA, Dictionary of Post-Classical Yemeni Arabic (Anm. 26), Bd. II, S. 419a.

Gutes tut, wird Gutes erfahren, und wer ihnen Böses tut, Böses wird er erfahren.

Wer sich an ihrem Vermögen vergriffen hat, fürwahr, vergriffen hat er sich an Fatima, der Tochter Muhammads, ohne Berechtigung (?),⁹¹ und alles, was er hat, im Diesseits nützt es nicht, und für das Jenseits hilft es nicht. Sein Platz ist in der Hölle (*ğahannam*). Amen.

Wer sich an ihrem Vermögen vergriffen hat, fürwahr, vergriffen hat er sich Fatima bint Abū l-Rukib, 92 [...?], und alles, was er hat, im Diesseits nützt es nicht, und für das Jenseits hilft es nicht. Sein Platz ist in der Hölle (ğahannam). Amen.

Dieser [6v] Schutzbrief ist die Belohnung dafür, dass sie gekämpft haben (ğāhadū) mit mir,

gegen die Ungläubigen,

an meiner Seite, und ihren Sabbat für mich entweiht

Als der Herold aufgerufen hat: "Ihr Kinder Jakobs, Israel, ihr Stämme, ihr Leute der Quraiš, ihr, mit denen der Prophet einen Bund hat", da traten sie zu mir

und am Sabbattag Krieg geführt haben (*qātalū*) aus Liebe zu mir.

Und wir waren überlegen und siegreich über die Feinde.

und haben am Sabbattag Krieg geführt aus Liebe zu mir.

Und wir waren die Überlegenen und siegreich über den Feind.

Wir schlugen sie in die Flucht und töteten sie, und umkamen von ihnen siebenhunderttausend [Mann] Reiterei und fünftausend Mann [Fussvolk].⁹³ Und all das mit der Hilfe Gottes und Seiner Unterstützung und der der Männer⁹⁴ der Kinder Israel.

Bei Gott, Gemeinschaft der Muslime, vollständig ist mein Schutzbrief, mein Schriftstück. Und sein Datum – bezeugt ist es durch mich im 13. Jahr seit der Auswanderung [von Mekka nach Medina] am 20. des Monats des über alle Massen erhabenen Ramadans.⁹⁵

⁹¹ בלא עקד (bi-lā 'aqd); Ms. heb. 0392 hat dafür בלא רפט (?).

⁹² אבו אלרוכב: nach Moshe Piamenta hiesse das "Vater des Kamelreiters" (Dictionary of Post-Classical Yemeni Arabic [Anm. 26], Bd. I, S. 187b).

⁹³ Siehe oben Anm. 34. In der von Shlomo Dov Goitein veröffentlichten Version werden "siebentausend Mann Reiterei und siebentausend Mann Fussvolk" genannt (GOITEIN, כתאב דמת אלנבי [Anm. 3], S. 292).

^{94 &}quot;der Männer" fehlt in Ms. heb. 5026..

^{95 = 17.} November 634.

[7r] Und Friede und Erbarmen Gottes über die Kinder Israel und die Muslime. Amen.

Und Zeuge dafür sind Badr ibn al-Qaffār und 'Abd Raḥmān b. al-Zi'āf und Hilāl b. Mīmaḥ und 'Alī b. Abī Ṭālib mit seiner Unterschrift.

Und dies ist geschrieben worden nach meinem Munde, Wort für Wort, und Buchstabe für Buchstabe in Gegenwart der Kämpfer⁹⁶ und Helfer; und gesiegelt hat der Prophet Muhammad, Gebete über ihn, mit seinem Siegel.

Und dies ist der Stammbaum⁹⁷ des Propheten Muhammad b. 'Abd-Allāh b. Muṭṭālib b. Hāšim b. Quraiš b. Fahd b. Ġālib b. Kināna b. Ribā' b. Marudaḥ [7v] b. Harifa b. Muzāfah b. Sām b. Mahāsi' b. Samā'il b. Ibrāhīm b. Tāraḥ b. Nāḥūr b. Sāmiġ b. Ra'ū b. Qāsim b. Māḍī b. Šaliḥ b. Kaḥad b. Nūḥ b. Mālik b. Matūšalaḥ b. Māni' b. al-Manzil b. al-Masbaḥ b. al-Maštarī b. Anāq b. Ḥuṣ b. al-Na'amī b. Abūnā Adam al-Turābī,⁹⁸ Friede über sie und über aller Prophetie.

[6v] Und Friede und Erbarmen Gottes über die Gläubigen. Amen.

Und Zeuge dafür sind Badr ibn al-Qaffar M[...] und 'Imrān b. al-Afrī, und Ṭalḥa al-Zabīd und 'Arafat b. al-'Abbās Abū Sinīn und 'Umar ibn al-[...] und Sa'd und Sa'īda und Ibn Raḥmān b. al-Zi'āf und Hilāl [...] Zamāḥa und 'Alī b. Abī Ṭālib mit seiner Unterschrift.

Und dies ist geschrieben worden nach dem Munde des Propheten, Wort für Wort, und Buchstabe für Buchstabe in Gegenwart der Kämpfer und Helfer; und gesiegelt hat der Prophet Muhammad, Friede über ihn, mit seinem Siegel.

Und dies ist der Stammbaum des Propheten Muhammad b. 'Abd Allāh b. al-Muṭṭālib b. Hāšim b. Quraiš b. Ka'b b. Fahd [7r] b. Ġālib b. Kināna b. Ribā' b. Marudaḥ b. Harifa b. Muzāba b. Ass Abū l-Ass[...] b. Ismā'īl b. Ibrāhīm b. Tāraḥ b. Nāḥūr b. Sāmiġ b. Ra'ū b. Qāsim b. Māḍī b. Šāliḥ b. Fāḥr b. Sām b. Nūḥ b. Mālik b. Matūšalaḥ b. Māni' b. al-Manzil b. al-Masbaḥ b. al-Maštarī b. Anaq b. Ḥuṣ b. al-Na'amī [b. Ab]ūnā Adam al-Turābī, Gebete über sie und über [al-ler Prophetie].

⁹⁶ Aufgrund der Nebeneinanderstellung von "Kämpfern und Helfern" sollte es statt אלמגאהדין (al-muğāhidīn) "Kämpfer" wohl אלמהאגרין (al-muhāğirīn) "Auswanderer" heissen; denn neben den "Helfern" sind hier sicher "die Auswanderer" sind, diejenigen, die mit Muhammad 622 die hiğra, die Auswanderung von Mekka nach Medina mitgemacht haben. So auch der Vorschlag von STILLMAN, Jews of Arab Lands (Anm. 3), S. 258 Anm. 10.

⁹⁷ Siehe dazu im Anhang unten S. 228f.

^{98 = &}quot;unser Vater Adam, der aus dem Staub (*turāb*) der Erde ist".

Das ist die Gestalt des Propheten Muhammad:

Friede über ihn:

Er war nicht gross, und er war nicht klein.

Wer gegen seinen Schutzbrief verstösst, keinen Beschützer hat er am Tag der Auferstehung und der Rechenschaft [8r] und der Strafe. Er nimmt seinen Weg in die Hölle (ğahannam), in die sieben Abteilungen, deren Länge achthundert Jahre beträgt.

Wer sich aber an seinen Schutzbrief hält, dem wird gewiss vergolten werden im Paradies (ğanna), 7-hundert Jahre, in den 7 Stufen, deren jede achthundert Jahre lang ist, bei den Gerechten, denen, die keine Sünde kennen, und bei denen, die Ihm, erhaben ist Er, nahe sind. Amen und Amen."

Vollendet ist der Schutzbrief des Propheten, Gebete über ihn.

Der Schreiber ist Sālim, es bewahre ihn sein Fels, b. Mori Mūsā b. Mori Ḥasan b. Mori Mūsā mit dem Beinamen *Maḍmūn* [der "Bewahrte"]. ⁹⁹ Er [der Schutzbrief] ist deshalb geschrieben worden, damit niemand kommt und sagt, mir [allein] gehört er. ¹⁰⁰

H[öre], I[srael, der] E[wige ist unser] Gott, [der] E[wige ist] Einer. G[epriesen sei der] N[ame der] H[errlichkeit seiner] K[önigsherrschaft] a[uf immer] u[nd ewig]. Wer gegen seinen Schutzbrief verstösst, sein Ankläger ist er am Tag der Auferstehung, am Tag des Gerichts und der Rechenschaft. Er nimmt seinen Weg in das Haus des Bleibens, die Hölle (ğahannam), in die sieben Abteilungen von fünfhundert Jahren und 13 zusätzlichen Monaten Länge.

Wer sich aber an seinen Schutzbrief und seinen Bund hält, dem wird gewiss vergolten werden im Paradies (ğanna), fünfhundert Jahre, in den 7 Abteilungen, deren jede fünfhundert Jahre lang ist, bei den Gerechten, denen, die keine Sünde kennen, und bei denen, die hernach Ihm, erhaben ist Er, nahe sind. Amen und Amen."

⁹⁹ Nach Moshe Piamenta handelt es sich um das arabische Äquivalent zum hebräischen Namen שמריהו šemaryahu, "kept by God" (PIAMENTA, Dictionary of Post-Classical Yemeni Arabic [Anm. 26], Bd. II, S. 297a.

שמא יבוא אןישן ויאמר שלי הוא 100.

Anhang:

Anmerkungen zum Stammbaum des Propheten

Von Muhammad sind in der islamischen Literatur ganz unterschiedliche Stammbäume überliefert.

Nach Wim Raven¹⁰¹ lassen sich drei Gruppen von Stammbäumen unterscheiden: (1) Stammbäume, in denen die Genealogie Muhammads – analog zu den Genealogien Jesu im Matthäus- (1,1-17) und Lukasevangelium (3,23-38) – in die biblische Geschichte integriert und sein Stammbaum bis an deren Anfang, bis auf Adam zurückgeführt wird;¹⁰² (2) Stammbäume, in denen die Genealogie auf die Auflistung der altarabischen Vorfahren des Propheten beschränkt ist, alle biblischen Namen hingegen ausgelassen sind;¹⁰³ und (3) Stammbäume, die einerseits nur die altarabischen Vorfahren des Propheten enthalten, die Ahnenreihe andererseits aber um eine Auflistung der "Mütter des Propheten" ergänzen.¹⁰⁴

Dabei sind beide, die Kürzung ebenso wie die Ergänzung alles andere als zufällig, sondern in gewissen Sinne Ergebnis theologisch-ideologischer Auseinandersetzung. Während es in der Frühzeit des Islam offenbar kein Problem war, den Propheten über den entsprechenden Stammbaum in die biblische Geschichte zu integrieren, zeigt die Diskussion bei al-Buḥārī und Ibn Sa'd, dass die Verkürzung des Stammbaums und dessen Beendigung mit 'Adnān eine Folge der wachsenden Ablehnung der *Isrā'ilīyāt*, der aus

¹⁰¹ WIM RAVEN, Stammbäume Mohammeds, in: *Zenith*, September/Oktober 2013, S. 110–111.

¹⁰² Ein Beispiel für diese Gruppe ist der Stammbaum nach IBN IṢḤĀQ, der seine "Prophetenbiographie" mit der "Erinnerung an den Stammbaum von Muhammad, Gott segne ihn und schenke ihm Heil, bis Adam, Friede über ihn", beginnt: Das Leben Muhammed's nach Muhammed Ibn Ishâk bearbeitet von Abd el-Malik Ibn Hischâm, hg. FERDINAND WÜSTENFELD, 2 Bde, Göttingen 1858-1860, Bd. I, S. 3 (arabischer Text); englische Übersetzung von Alfred Guillaume, The Life of Muhammad – A Translation of Iṣḥāq's Sīrat Rasūl Allāh, Oxford 1955 (reprint 1967), S. 3; deutsche Teilübersetzung in: IBN ISHĀQ, Das Leben des Propheten, aus dem Arabischen von GERNOT ROTTER (Bibliothek arabischer Klassiker, Bd. 1), Tübingen 1976 (Stuttgart 21982), S. 23.

¹⁰³ Wim Raven spricht in diesem Zusammenhang von "Entbibelung".

¹⁰⁴ Beispiele für Gruppe zwei und drei bieten u. a. AL-BUḤĀRĪ, Ğāmi' aṣ-Ṣaḥīḥ, Buch 63: Kitāb manāqib al-anṣār, Kap. 28: Bāb mab'at an-nabīy ṣa'ws, dort am Anfang (unter URL: www.sunnah.com/bukhari/63), und IBN SA'D, Kitāb at-Tabaqāt al-kabīr, hg. IḤSĀN 'ABBĀS, Beirut [o. J.], Bd. I, S. 56-66; ebenfalls zitiert bei RAVEN, Stammbäume Mohammeds (Anm. 1), S. 110-111.

jüdischen und christlichen Quellen stammenden Überlieferungen,¹⁰⁵ geschuldet war.

Im Gegenzug war die Ergänzung des Stammbaums um die "Mütter des Propheten" insofern eine theologische Notwendigkeit, als nur so Muhammad als Prophet aller Araber erscheinen konnte. Denn im Blick auf die arabischen Stämme unterschieden die klassischen arabischen Historiker zwischen den "arabischen Arabern" (العرب العاربة al-'Arab al-'āriba), das sind die Araber aus dem Süden der Arabischen Halbinsel (al-Yaman), und den "arabisierten Arabern" (العرب المستعربة al-'Arab al-musta'riba), den Arabern aus dem Norden der Arabischen Halbinsel (al-Ḥiğāz). der mit dem biblischen "arabischen Araber" galt ihnen Qaḥṭān (العطان), der mit dem biblischen Yoqṭān (מבלוט), einem Nachkommen Šems in fünfter Generation, Sohn des 'Ever ('Ābir) bzw. Hūd und Bruder des Peleg (Gen 10,25; 1 Chr 1,19), identifiziert wurde und bereits im Liber Antiquitatum Biblicarum 5,2 "der Fürst der Söhne Šems" genannt wird. Qaḥṭān soll 24 Söhne gehabt haben, die wiederum die Stammväter der südarabischen Stämme sind (vgl. Gen 10,26).

Dem gegenüber gilt als Stammvater der "arabisierten Araber" 'Adnan (عدنان), der als Nachkomme Ismā īls angesehen wird, der nach Gen 25,13-15 und 1 Chr 1,29-31¹07 ebenso wie nach Ibn Iṣḥāq¹08 wiederum zwölf Söhne hatte. 'Adnans Enkel in zehnter Generation war Fiḥr, der wiederum der Stammvater der Quraiš war, jenes mekkanischen Stammes also, aus dem am Ende auch Muhammad hervorgegangen ist. Folglich integrieren die Stammbäume der ersten und zweiten Gruppe die Genealogie Muhammads

¹⁰⁵ GEORGES VAJDA, Art. *Isrā'īliyyāt*, in: *Encyclopaedia of Islam*, Second Edition, Brill Online, 2015. Reference. Universitätsbibliothek Tübingen. 22 August 2015 http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopaedia-of-islam-2/israiliyyat-SIM_3670>.

¹⁰⁶ So geradezu programmatisch am Beginn seiner Prophetenbiographie IBN KATHĪR, السيرة النبوية, hg. MUṢṬAFA 'ABD AL-WĀḤID, 4 Bde, Beirut 1396 / 1976, S. 3; englische Übersetzung: Al-Sīra al-Nabawiyya — The Life of the Prophet Muḥammad, übers. TREVOR LE GASSICK & AHMED FAREED, 4 Bde, Reading, UK 1998-2000 (reprint 2006), Bd. I, S. 1. — Siehe dazu auch MANFRED KROPP (Hg.): Die Geschichte der «reinen Araber» vom Stamme Qaḥṭān. Aus dem Kitāb našwat aṭ-ṭarab fī ta'rīḥ ğāhiliyyat al-ʿArab des Ibn Saʿīd al-Maġribī (Heidelberger Studien zur Geschichte und Kultur des modernen Vorderen Orients, Bd. 4), Heidelberg 1983.

¹⁰⁷ Nevayot; Qedar, Adbi'el, Mivsam, Mišma', Duma, Massa, Ḥadad, Tema, Yeṭur, Nafiš, Qedma.

¹⁰⁸ IBN IṢḤĀQ, Leben Muhammed's (Anm. 1), Bd. I, S. 3; GUILLAUME, Life of Muhammad (Anm. 1), S. 3: Nābit, Qaidar, Adbul, Mibšā, Misma', Māšī, Dimma, Adar, Ṭaimā, Yaṭūr, Nabiš, Qaidma.

allein in die Geschichte der "arabisierten Araber". Um ihn aber "genealogisch" als Prophet aller Araber erscheinen zu lassen, bedurfte es einer entsprechenden "genealogischen" Ergänzung, die dann über die "Mütter des Propheten" erfolgte, die die Stammmütter aller arabischen Stämme waren, wie Ibn Sa'd in seinem hier bereits mehrfach erwähnten Werk detailreich aufgezeigt hat.

Ohne nun weiter auf die einzelnen Stammbäume und die in ihnen vertretenen Namen weiter einzugehen, sei hier nur festgehalten: Im Kontext dieser höchst unterschiedlichen Überlieferungen hinsichtlich des Stammbaums des Propheten verdienen die in den obigen beiden Handschriften des "Schutzbriefs des Propheten" enthaltenen Stammbäume insofern Aufmerksamkeit, als sie – in verkürzter Form zwar und je auf ihre Weise – die erste Gruppe repräsentieren und damit an einer Tradition festhalten, die an die frühe islamische Überlieferung vom Stammbaum des Propheten anknüpft, in der der Prophet noch in den Gesamtzusammenhang der biblischen Geschichte integriert ist, wie die folgende tabellarische Übersicht veranschaulicht:

Ms. heb. 5026 ¹⁰⁹	Ibn Iṣḥāq ¹¹⁰	al-Buḫārī ¹¹¹	Ibn Saʻd ¹¹²
Muhammad b.	Muhammad b.	Muhammad b.	Muhammad b.
'Abd Allāh b.	'Abd Allāh b.	'Abd Allāh b.	'Abd Allāh b.
Muṭṭālib ¹¹³ b.	'Abd al-Muṭṭālib b.	'Abd al-Muṭṭālib b.	'Abd al-Muṭṭālib b.
Hāšim b.	Hāšim ('Amr) b.	Hāšim b.	Hāšim b.
	'Abd al-Manāf b.	'Abd al-Manāf b.	
Quraiš b. ¹¹⁴	Quṣaiy (Zaid) b.	Quṣaiy b.	
	Kilāb b.	Kilāb b.	
	Murra b.	Murra b.	
	Kaʻb b.	Kaʻb b.	
Fahd b.	Lu'aiy b.	Lu'aiy b.	
Ġālib b.	Ġālib b.	Ġālib b.	
	Fihr b.	Fihr b.	
	Mālik b.	Mālik b.	

¹⁰⁹ Ms. heb. 5026 und Ms. heb. 0392 haben – von wenigen Abweichungen abgesehen – denselben Stammbaum.

¹¹⁰ Siehe Anm. 102.

¹¹¹ Siehe Anm. 104.

¹¹² Siehe Anm. 104.

¹¹³ Es muss heissen: 'Abd al-Muttālib, wie richtig in Ms. heb. 0392.

¹¹⁴ In Ms. heb. 0392 folgt hier: Ka'b.

	Naḍr b.	Naḍr b.	
Kināna b.	Kināna b.	Kināna b.	
Ribāʿ b.	Ḥuzaima b.	Huzaima b.	
Marudah b.	Mudrika b.	Mudrika b.	
Harifa b.	Ilyās b.	Ilyās b.	
Muzāfa ¹¹⁵ b.	Muḍar b.	Muḍar b.	
Sām ¹¹⁶ b.	Nizār b.	Nizār b.	
Mahāsi 117 b.	Maʻadd b.	Maʻadd b.	Maʻadd b.
	'Adnan b.	'Adnan.	'Adnan b.
	Udd (Udad) b.		Udad b. ¹¹⁸
	Muqawwam b.		
	Nāḥūr ¹¹⁹ b.		
	Tairaḥ ¹²⁰ b.		
	Yaʻrub b.		
	Yašğub b.		
	$N\bar{a}bit^{121} b.$		Qaidar ¹²² b.
Ismāʻil b.	Ismāʻīl ¹²³ b.		Ismāʻīl b.
Ibrāhīm b.	Ibrāhīm ¹²⁴ b.		Ibrāhīm.

¹¹⁵ In Ms. heb. 0392: Muzāba.

אס אבו (און אבר hat Ms. heb. 0392 hier: אס אבו אבו (אן אבר אבר As(s) Abū l-As(s) (?).

¹¹⁷ Ms. heb. 0392 ist an dieser Stelle nicht lesbar.

¹¹⁸ Bei Ibn Sa'd erfolgt die Rückbindung der Genealogie Muhammads von 'Adnān über Ismā'īl an Ibrāhīm über folgende "arabische Zwischenstufen": al-Hamaisa' b. Salāmān b. 'Auş b. Yūz b. Qamwāl b. Abī b. al-'Auwwām b. Nāšid b. Ḥazzā b. Yaldās b. Tadlāf b. Ṭābiḥ b. Ğāḥim b. Nāḥiš b. Māḥi b. 'Abqī b. 'Abqar b. 'Ubaid b. ad-Da'ā b. Ḥamdān b. Sanbar b. Yaṭrabī b. Naḥzan b. Yalḥun b. Ar'awīy b. 'Aifī b. Daišān b. 'Aiṣar b. Aqnād b. Abhām b. Maqṣī b. Nāhiṭ b. Zārih b. Šammī b. Mazai b. 'Auş b. 'Arām (Ibn Sa'd, *Kitāb at-Tabaqāt al-kabīr*, ed. Iḥsān 'Abbās, Beirut o. J., Bd. I, S. 56).

¹¹⁹ In Ibn Iṣḥāqs Stammbaum begegnen die Namen Nāḥūr und Tairaḥ zweimal in kurzem Abstand nacheinander; weiter unten allerdings nicht nur in umgekehrter Reihenfolge, sondern im Fall von Tairaḥ zudem noch in anderer Schreibung: Tairaḥ (Tēraḥ) vs. Tāraḥ. Anders als bei Ibn Iṣḥāq wird Nāḥūr in den beiden jemenitischen Handschriften in der Mitte nicht mit ¬ (ḥ), sondern mit ¬ (ḥ) geschrieben.

¹²⁰ oder: Tēraḥ .Ibn Iṣḥāq ergänzt: "das ist Azar" (nach Koran, Sure 6,74).

^{121 =} Nebayot (Gen 25,13; 1 Chr 1,30).

¹²² Qedar = Qedar (Gen 25,13; 1 Chr 1,29).

^{123 =} Yišma'el (Gen 11,15.16 u. ö.; 1 Chr 1,28).

^{124 =} Avraham (Gen 11,26-31; 1 Chr 1,27); Ibn Iṣḥāq ergänzt: "der Freund des Barmherzigen" (halīl ar-raḥmān); vgl. Koran, Sure 4,125, wo es von Ibrāhīm (Avraham) heisst: وَاتَّخَذَ اللهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا ,... und Gott nahm sich Ibrāhīm zum Freund (halīl).".

Lukas 3,34-38

Ibrāhīm b.	Ibrāhīm b.	Άβραὰμ τοῦ
Tāraḥ b.	Tāraḥ ¹²⁵ b.	Θάρα τοῦ
Nāḥūr ¹²⁶ b.	Nāḥūr b.	Ναχὼρ τοῦ
Sāmig ¹²⁷ b.	Sārūġ ¹²⁸ b.	Σεροὺχ τοῦ
$R\bar{a}$ ʻ \bar{u}^{129} b.	Rā'ū b.	'Ραγαὺ τοῦ
Qāsim ¹³⁰ b.	Fāliḫ ¹³¹ b.	Φάλεκ τοῦ
Мāḍī b. ¹³²	'Aibir ¹³³ b.	"Εβερ τοῦ
Šaliḥ ¹³⁴ b	Šāliḫ b.	Σαλὰ τοῦ
		Καϊνὰμ ¹³⁵ τοῦ
Kakad b. ¹³⁶	Arfaḫšad ¹³⁷ b.	Άρφαξὰδ τοῦ
	Sām ¹³⁸ b.	Σὴμ τοῦ
$N\bar{u}h^{139}$ b.	Nūḥ b.	Νῶε τοῦ
Mālik b.	Lāmik ¹⁴⁰ b.	Λάμεχ τοῦ
Mattūšalaḥ ¹⁴¹ b.	Mattušalah b.	Μαθουσαλὰ τοῦ
	A h nū h^{142} b.	Ένὼχ τοῦ

¹²⁵ Ibn Iṣḥāq ergänzt: "das ist Azar" (nach Koran, Sure 6,74).

^{126 =} Naḥor (Gen 11,22-25; 1 Chr 1,26).

¹²⁷ Ms. heb. 0392: Sāmiġ.

^{128 =} Serug (Gen 11,20-23; 1 Chr 1,26).

 $^{129 = \}text{Re'}\bar{\text{u}}$ (Gen 11,18-21; 1 Chr 1,25).

¹³⁰ Qāsim (> q-s-m "teilen") könnte Übersetzung des Namens Peleg (פלג "Teilung") sein (> p-l-g: נפלג הפליג "teilen, geteilt werden"). Nach Gen 10,25 hatte er diesen Namen, weil "in seinen Tagen das Land geteilt wurde".

^{131 =} Peleg (Gen 10,25 // Gen 11,16-18; 1 Chr 1,25).

¹³² Māḍī (> m-ḍ-y maḍā "vergehen, vorübergehen") könnte Übersetzung von Ever sein (> '-b-r: עבר "vergehen, vorübergehen").

¹³³ oder ' $\bar{A}bir / \bar{E}bir = Ever$ (Gen 10,24-25 // Gen 11,14-16; 1 Chr 1,18-19).

^{134 =} Šelah (Gen 10,24 // Gen 11,13-14; 1 Chr 1,18). In Ms. heb. 0392: Šālih.

¹³⁵ Kainan (Qenan) figuriert bei Lukas zweimal (3,36 Anfang und 3,37 Ende).

¹³⁶ oder: Kaḥad / Ḥaḥad (?). Ms. heb. 0392 hat statt dessen Fāḥr, gefolgt von Sām.

 $^{137 = \}text{Arpaḥšad} (\text{Gen } 10,22 // \text{Gen } 11,10-13).$

 $^{138 = \}text{Šem (Gen } 10,22 // \text{Gen } 11,10-11).$

 $^{139 = \}text{Noaḥ} (\text{Gen } 10,22).$

^{140 =} Lamekh (Gen 4,18-19 u. ö.; 1 Chr 1,3).

^{141 =} Metušalaḥ (Gen 5,21-26; 1 Chr 1,3).

^{142 =} Ḥanokh (Gen 4,17-18 u. ö.; 1 Chr 1,3). Ibn Iṣḥāq ergänzt: "Das ist der Prophet Idrīs, wie man sagt, aber Gott weiss es am besten; er war der erste der Söhne Adams, denen das Prophetentum und das Schreiben mit dem Schreibrohr gegeben wurden".

Yard¹⁴³ b. Ἰάρετ τοῦ Mahlīl¹⁴⁴ b. Μαλελεὴλ τοῦ

Māni' b.

al-Manzil b.

al-Masbaḥ b.

al-Maštarī b.

Qainan¹⁴⁵ b.

Καϊνὰμ τοῦ

Anās¹⁴⁶ b.

Yāniš¹⁴⁷ b.

Ένὼς τοῦ

Ḥuṣ¹⁴⁸ b.

al-Na'amī b.

Šī<u>t</u>¹⁵⁰ b.

Σὴθ τοῦ

Adam al-Turābī, 149 Adam.

Άδὰμ.

^{143 =} Jered (Gen 5,16-19; 1 Chr 1,2).

^{144 =} Mahalal'el (Gen 5,12-16; 1 Chr 1,2).

^{145 =} Qenan (Gen 5,9-13; 1 Chr 1,2).

¹⁴⁶ Ms. heb. 0392: Anas = Enoš (?).

^{147 =} Enoš (Gen 4,26; 1 Chr 1,1).

^{148 = &#}x27;Uṣ (Gen 10,23; 1 Chr 1,17)

^{149 &}quot;unser Vater Adam, der aus dem Staub (turāb) der Erde ist".

^{150 =} Šet (Gen 4,25-26; 1 Chr 1,1).1